

Inleiding tot de Europese Unie voor Lerarenopleiders en Onderwijzers

SCHENGEN

Studies in Human Rights in Education

Gracienne Lauwers

Inleiding tot de Europese Unie voor Lerarenopleiders en Onderwijzers

Gracienne Lauwers
prof. dr. Jean Monnet

Auteur: Gracienne Lauwers

Illustraties en opmaak: Graphic Line & Paul Van Caesbroeck

Druk: Graphic Line

Uitgever: ELA vzw (<https://edulaweu.eu/>)

ISBN 9789491600142

NUR 100 - Educatieve uitgaven

D/2024/13003/03

Gefinancierd door de Europese Unie onder het Jean Monnet project 101047545 'ELAT'.

Gefinancierd door de Europese Unie. De hier geuite ideeën en meningen komen echter uitsluitend voor rekening van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs die van de Europese Unie of het Europese Uitvoerende Agentschap onderwijs en cultuur (EACEA) weer. Noch de Europese Unie, noch het EACEA kan ervoor aansprakelijk worden gesteld.

© Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm en op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Voorwoord

Voorliggende *open access* publicatie is de korte inhoud van een boek. Het is bestemd als tekstboek bij de studie van het opleidingsonderdeel **Europese en juridisch kaders van het onderwijs** voor de studenten in het 0.8 onderdeel binnen 'Urban Education' in de VUB educatieve master aan het Multidisciplinair Instituut Lerarenopleiding (MILO).

De leermiddelen bestaan uit *online open access tutorials*, een tekstboek en een annex met de wetteksten. Deze werden aangemaakt met Jean Monnet financiering voor het onderricht over de Europese Unie voor lerarenopleiders en (toekomstige) leraars (Grant number: 101047545).

Disclaimer: De inhoud van deze publicatie geeft de standpunten van de auteur weer. De auteur van deze publicatie schreef op persoonlijke titel. De steun van het Jean Monnet programma van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie houdt geen goedkeuring van de inhoud in. De Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de daarin opgenomen informatie.

De online tutorials van het ELAT Jean Monnet Project zijn open access en staan op de youtube EduLaw channel, onder de playlist MILO UE0.8 Europees en juridisch kader
https://www.youtube.com/channel/UCZXUc4iZZ63S1ityarIm_Tg/playlists

Het project, de *online tutorials*, de publicatie, het doceren en het dissemineren vereist een multidisciplinaire samenwerking van juristen, pedagogen, onderwijskundigen, *instructional designers*, technische en administratieve medewerkers. Dankzij hun deskundigheid werd het Jean Monnet project geselecteerd, het didactisch materiaal aangemaakt, het (verplicht) opleidingsonderdeel aan de VUB gedoceerd, en workshops voor leerkrachten ingericht.

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding.....	11
Url van de online tutorial op youtube	11
Leerdoelstellingen	11
Doelgroep	12
Inhoud	12
Leermaterialen	13
Hoofdstuk 1: Enkele factoren waarin hedendaagse scholen verschillen van de scholen van de vorige generatie.....	15
Url van de online tutorial op youtube	15
Leerdoelen	15
Inleiding	15
1.1. Meer diverse scholen	15
1.2. Verstedelijking van de maatschappij	16
1.3. Internationalisering van steden	16
<i>Online bronnen</i>	17
<i>Vragen</i>	17
Hoofdstuk 2: Het ontstaan van een democratisch Europees project	19
Url van de online tutorial op youtube	19
Leerdoelen	19
Inleiding	19
2.1. De omwentelingen van de 19e eeuw	20
2.2. De wereldoorlogen.....	21
2.3. De ideologische (koude) oorlog	22
2.4. De dekolonisatie.....	23
2.5. De migratiestromen	23
2.6. De beëindiging en heropflakking van de ideologische strijd.....	23
<i>Online bronnen</i>	24
<i>Vragen</i>	24

Hoofdstuk 3: Europese samenwerking en eenmaking.....	25
Url van de online tutorial op youtube	25
Leerdoelen	25
Inleiding	25
3.1. Een overzicht van de Europese integratie en uitbreiding.....	26
3.2. De belangrijkste realisaties van het Europees integratieproject	
29	
3.3. Een kort overzicht van de Europese beleidsprioriteiten voor	
2024	30
<i>Online bronnen</i>	31
<i>Vragen</i>	32

Hoofdstuk 4: De belangrijkste instellingen van de Europese Unie.....	33
Url van de online tutorial op youtube	33
Leerdoelen	33
Inleiding	33
4.1. Het Europees Parlement	34
4.2. De Raad van de Europese Unie.....	34
4.3. De Europese Commissie	35
4.4. Het Hof van Justitie van de Europese Unie	35
4.5. De Europese Centrale Bank.....	36
4.6. De Europese Rekenkamer.....	36
<i>Online bronnen</i>	36
<i>Vragen</i>	37

Hoofdstuk 5: De Europese interne markt.....	39
Url van de online tutorial op youtube	39
Leerdoelen	39
Inleiding	39
5.1. De totstandkoming van de interne markt.....	40
5.2. Vrij verkeer van goederen (vb. schoolmateriaal)	41
5.3. Het vrij verkeer van personen (vb. leerlingen, leraars)	42
5.4. Vrij verkeer van diensten (vb. gaan bijscholen in het	
buitenland, het volgen of aanbieden van een online cursus).....	43
5.5. Vrij verkeer van kapitaal.....	43
<i>Online bronnen</i>	44
<i>Vragen</i>	45

Hoofdstuk 6: De Europese officiële munteenheid	47
Url van de online tutorial op youtube	47
Leerdoelen	47
Inleiding	47
6.1. De eurozone	48
6.2. Het beheer van de euro en het beleid van de eurozone	48
6.3. De voordelen van de gemeenschappelijke munt	49
<i>Online bronnen</i>	51
<i>Vragen</i>	51
Hoofdstuk 7: Een Europese grensvrije (Schengen) zone	53
Url van de online tutorial op youtube	53
Leerdoelen	53
Inleiding	53
7.1. Relevantie van een Europese grensvrije zone voor het onderwijsgebeuren	53
7.2. Het Schengen Akkoord en de Schengen Overeenkomst	54
7.3. Schengenzone	55
7.4. Het belang van Schengen	55
7.5. Het belang van Schengen voor niet-EU-burgers	56
7.6. De uitdagingen van Schengen	56
<i>Online bronnen</i>	57
<i>Vragen</i>	57
Hoofdstuk 8: Het Europees burgerschap	59
Url van de online tutorial op youtube	59
Leerdoelen	59
Inleiding	59
8.1. Definitie van Europees burgerschap	60
8.2. Doelstellingen van het Europees burgerschap	60
8.3. Inhoud van het Europees burgerschap	61
8.4. Het Europees burgerinitiatief	61
<i>Online bronnen</i>	62
<i>Vragen</i>	62
Hoofdstuk 9: De Europese onderwijsruimte	65
Url van de online tutorial op youtube	65
Leerdoelen	65

Inleiding	65
9.1. De bevoegdheidsverdeling in het onderwijs	66
9.2. De inrichting van het Nederlandstalig onderwijs	66
9.3. De rol van Europa in het onderwijs	67
<i>Online bronnen</i>	69
<i>Vragen</i>	70

Hoofdstuk 10: Grondrechten en democratie in de Europese Unie	71
Url van de online tutorial op youtube	71
Leerdoelen	71
Inleiding	71
10.1. Grondrechten in de Europese Unie	72
10.2. Een democratische bestuursvorm	72
10.3. Doorwerking van grondrechten en democratie en rechtsstaat in het onderwijs	74
<i>Online bronnen</i>	75
<i>Vragen</i>	76

Hoofdstuk 11: Tuchtprocedures in het Nederlandstalig secundair onderwijs	77
Url van de online tutorial op youtube	77
Leerdoelen	77
Inleiding	77
11.1. De Vlaamse regelgeving	78
11.2. Kenmerken van een tuchtprocedure en de rechten van de leerling en de ouders	79
11.3. De tuchtprocedure	81
<i>Online bronnen</i>	83
<i>Vragen</i>	83

Hoofdstuk 12: Betwistingen van examens en studievoortgang in het Nederlandstalig secundair onderwijs	85
Url van de online tutorial op youtube	85
Leerdoelen	85
Inleiding	85
12.1. Vlaamse regelgeving inzake examenbetwistingen in het secundair onderwijs	86

12.2. De kenmerken van betwistingen over examens en studievoortgang.....	86
12.3. De procedure in geval van examenbetwistingen in het secundair onderwijs	87
<i>Online bronnen</i>	89
<i>Vragen</i>	89

Hoofdstuk 13: De waarden van de Europese Unie en het Europees motto ‘in verscheidenheid verenigd’ 91

Url van de online tutorial op youtube	91
Leerdoelen.....	91
Inleiding	91
13.1. De waarden van de Europese Unie	92
13.2. Het Europees motto “in verscheidenheid verenigd”.....	93
13.3. Enkele voorbeelden van hoe Europese waarden en het motto uitgewerkt worden in het onderwijs	94
<i>Online bronnen</i>	94
<i>Vragen</i>	95

Hoofdstuk 14: De Europese Green Deal 97

Url van de online tutorial op youtube	97
Leerdoelen.....	97
Inleiding	97
14.1. Doel van de Green Deal.....	98
14.2. Acties om de Green Deal te bewerkstelligen	98
14.3. Doorwerking van de Green Deal in het onderwijs	100
<i>Online bronnen</i>	102
<i>Vragen</i>	104

Hoofdstuk 15: De Europese digitale markt 105

Url van de online tutorial op youtube	105
Leerdoelen.....	105
Inleiding	105
15.1. Europese realisaties op het vlak van digitalisering	106
15.2. Europese wetgeving met betrekking tot de digitale transformatie	107
15.3. Het Hof van Justitie over providers van online diensten	108
15.4. Doorwerking van de digitalisering in het onderwijs	108

<i>Online bronnen</i>	110
<i>Vragen</i>	112

Hoofdstuk 16: De impact van plastic op het milieu 115

Leerdoelen	115
<i>Online bronnen</i>	117
<i>Vragen</i>	117

Inleiding

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLAW

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 01 Inleiding (eerste deel van de video)

<https://www.youtube.com/watch?v=k8caR9I1LwE&list=PLxXJik-7Zo7hqoUwfdWgl-OjnsV3udeLEr&index=1&t=15s>

Leerdoelstellingen

Didactiek van wiskunde, Nederlands, talen, wetenschappen, technologie en 21e-eeuwse vaardigheden kunnen studenten aan de lerarenopleiding helpen om betere leraars te worden. Leren over de Europese Unie, de grondrechten en waarden beoogt hen te helpen actieve burgers te worden zodat zij op hun beurt hun leerlingen kunnen aansporen het verschil te maken en het maatschappelijk debat in Brussel, in Vlaanderen en in Europa aan te wakkeren

Van studenten wordt verwacht dat ze voor dit opleidingsonderdeel de grote lijnen van de geschiedenis, van de instellingen, van de waarden en van de beleidsprioriteiten van de Europese Unie kennen en dat ze de doorwerking ervan in het Vlaamse onderwijs kunnen toelichten en toepassen.

Het onderwijssysteem fungeert als het ware als een microsysteem waarin theoretische inhoud en begrippen over de Europees Unie worden geïllustreerd.

Studenten leren:

- de terminologie specifiek voor de Europese Unie;
- Europese waarden als vrijheid en gelijkheid, democratie en rechtsstaat en reflecteren kritisch over het respect voor deze waarden op school;
- rekening te houden met de impact van de Europese Unie op besluitvorming en lichten de invloed van regels van de Europese Unie en rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese

- Unie in het onderwijs toe;
- Europese doelstellingen (sociaal, economisch, milieu, ...) en reflecteren kritisch over het beleid;
  - over Verdagen en regelgeving van de Europese Unie;
  - over inspraak in besluitvorming van de Europese Unie;
  - ...

Doelgroep

De directe doelgroep van de leermaterialen zijn lerarenopleiders, leerkrachten in opleiding, directies en leerkrachten die hun opdracht wensen in te vullen met een Europese dimensie.

Inhoud

Hoofdstuk 1 geeft een overzicht van de inhoud van het opleidingsonderdeel en van drie factoren waarin Nederlandstalige scholen verschillen van de scholen van de vorige generatie.

Hoofdstuk 2 bespreekt zeer kort de verandering van Europa van tragedie in triomf. Wereldoorlogen in de eerste helft van de vorige eeuw werden aangegrepen om een hoopvolle toekomst voor Europa en voor de burgers van de Europese lidstaten uit te bouwen.

Hoofdstuk 3 is gewijd aan de tweede helft van de vorige eeuw dat het einde van het IJzeren Gordijn inluidde. Het leidde tot een golf van vrijheid die door centraal en oost Europa rolde en uiteindelijk tot de grootste uitbreiding van de Europese Unie.

Hoofdstuk 4 bespreekt bondig de belangrijkste instellingen van de Europese Unie: het Europees Parlement, de Europese Commissie, de Raad van de Europese Unie en het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Hoofdstukken 5 tot 11 bespreken de samenwerkingsverbanden die meer zijn dan alleen organisatorische afspraken. Onder het Europees leiderschap werd achtereenvolgens gebouwd aan de totstandkoming van een Europese interne markt, een Europese eenheidsmunt, een

Europese grensvrije zone, het Europees burgerschap, een Europese onderwijsruimte, en een Europese Unie verankerd in Europese waarden en grondrechten.

Hoofdstukken 12 en 13 illustreren de concrete toepassing van rechten in tuchtprocedures en examenbetwistingen.

In de hoofdstukken 14 en 15 zoekt de Europese Unie naar oplossingen voor belangrijke uitdagingen zoals de groene transitie en de digitalisering. De digitalisering en klimaatverandering verplichten Europese beleidsmakers een nieuw hoofdstuk in het verhaal van de Europese Unie te schrijven. Europeanen moeten nieuwe competenties ontwikkelen en de Europese Unie moet een alomvattende strategie lanceren om deze uitdagingen aan te pakken zonder dat er geraakt wordt aan de fundamentele Europese waarden en grondrechten. Daarbij is een rol weggelegd voor het onderwijs.

Leermaterialen

Studenten kunnen informatie over leermaterialen en het examen vinden op VUB canvas. De leermaterialen zijn open access. De online-video tutorials staan op youtube op de EduLaw channel. Het leerboek kan gedownload worden op researchgate.

https://www.youtube.com/channel/UCZXUc4iZZ63S1ityarIm_Tg/videos

select playlist: MILO UE0.8 Europees en juridisch kader

researchgate: <https://www.researchgate.net/profile/Gracienne-Lauwers>

select: MILO UE0.8 Europese en juridisch kaders van het onderwijs

Bij het schrijven van dit tekstboek werd opzettelijk uitgebreid gebruik gemaakt van bestaande online bronnen zoals de officiële website van de Europese Unie, officiële youtube channels van de Europese instellingen, website van Europese instellingen en van het Huis van de Europese Geschiedenis. De url wordt telkens vermeld onder 'Online bronnen'. De bedoeling is dat de student die een bepaald onderwerp

wenst uit te werken met de leerlingen, dit materiaal kan vinden en raadplegen op internet.

Voor het recht van de Europese Unie werd gebruik gemaakt van de officiële website EUR-lex (<https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=nl>) en van de officiële website van het Hof van Justitie van de Europese Unie (https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/nl/).

De Europese Unie stelt zelf veel lesmateriaal over de Europese Unie en de thema's die in dit opleidingsonderdeel worden behandeld, ter beschikking van leraren. Op de website „Europese Unie - Learning corner” kan onderwijzend personeel inspiratie opdoen en leermateriaal vinden om ermee aan de slag te gaan in de klas.

https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials_nl

VUB ligt op nog geen 3 km verwijderd van het Huis van de Europese Geschiedenis. Studenten aan de VUB worden aangemoedigd het Huis van de Europese Geschiedenis te bezoeken (alleen, met het gezin, met de school, of in groep) gelegen in de Belliardstraat 135, 1000 Brussel. De tentoonstellingen, hulpmiddelen, interactieve ruimten, programma's en evenementen zijn zo ontworpen dat de bezoeker zich op elk gewenst niveau kan verdiepen in bepaalde aspecten van de Europese geschiedenis. De toegang tot het museum en alle activiteiten zijn gratis.

<https://historia-europa.ep.eu/nl/welkom-het-huis-van-de-europese-geschiedenis>

CURSUS

(DIT GEDEELTE MAG U NIET MEENEMEN OP HET EXAMEN)

Hoofdstuk 1: Enkele factoren waarin hedendaagse scholen verschillen van de scholen van de vorige generatie

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLAW

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 01 Inleiding (tweede deel van de video)

<https://www.youtube.com/watch?v=k8caR9I1LwE&list=PLxXJik-7Zo7hqpUwfdWgl-OjnsV3udeLEr&index=1&t=15s>

Leerdoelen

De student kan:

- op een geïnformeerde wijze uitdagingen in het onderwijs beargumenteren vanuit een Europees, historisch en sociologisch perspectief.

Inleiding

Dit hoofdstuk bespreekt drie belangrijke factoren waarin de hedendaagse scholen verschillen van de scholen van de vorige generatie.

1.1. Meer diverse scholen

Nederlandstalige scholen zijn vanaf het tweede gedeelte van vorige eeuw steeds meer divers geworden door een aantal factoren.

Vanaf de jaren vijftig kwamen migranten om in de Belgische industrie te werken. Oorspronkelijk kwamen zij vooral uit Italië, Griekenland, Spanje, Marokko, Turkije en later Portugal. Ook de kolonisatie speelde een rol in de migratie, met migratie vanuit de voormalige kolonie naar België. Met de daaropvolgende globalisering vestigden kaderleden

en personeel van internationale bedrijven en organisaties zoals de Europese Unie zich vnl. in en rond Brussel. De meest recente immigratiegolven komen uit Centraal- en Oost-Europa. 62% van de zogenaamde buitenlandse immigraties naar België komt uit een andere Europese lidstaat.

Ook asielzoekers vinden hun weg naar Vlaanderen. Scholen moeten het recht op onderwijs van vluchtelingen en asielzoekers garanderen. Zo nam Vlaanderen als reactie op de vluchtelingencrisis die werd veroorzaakt door de Russische inval in Oekraïne in februari 2022, extra maatregelen die voorzagen in een aanvulling op de bestaande maatregelen voor onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers. Scholen kunnen rekenen op extra middelen en extra mogelijkheden om leerlingen, gevlucht uit Oekraïne, op te vangen.

1.2. Verstedelijking van de maatschappij

Naast de toenemende diversiteit, drukt de verstedelijking een stempel op het onderwijs. Europeanen vestigen zich steeds meer bij elkaar in en rond steden waarbij steden motoren van innovatie worden die economische groei bevorderen. België bekleedt op dit vlak de eerste plaats onder de lidstaten van de Europese Unie. Ongeveer 98 % van de bevolking in België woont in stedelijke centra.

België staat ook in de top drie van de bevolkingsdichtheid. Wonen in een land met een hoge bevolkingsdichtheid betekent makkelijker toegang hebben tot fysieke sociale netwerken, meer diversiteit, wetenschapsparken, en investeringen in vervoer en openbare ruimtes. Dit zijn allemaal factoren die meer mogelijkheden bieden voor persoonlijke interacties en uitwisseling van ideeën.

1.3. Internationalisering van steden

Internationalisering is de derde factor. Brussel is uitgegroeid tot de feitelijke ‚hoofdstad‘ van de Europese Unie en de internationale hoofdstad van onder meer de NAVO.

En toch hebben leraren vaak een beperkte kennis van de Europe-

se Unie. Leren over de Europese Unie krijgt in het Nederlandstalig onderwijs onvoldoende plaats. De lerarenopleiding aan de VUB beoogt hieraan tegemoet te komen. Aan de VUB wordt het opleidingsonderdeel gedoceerd onder het verplichte 0.8 onderdeel „Europese en juridische kaders van het onderwijs’ binnen de module „Urban Education” in de educatieve master.

Online bronnen

- Myria (federaal migratiecentrum in België) (https://www.myria.be/files/2021_Bevolking_en_migratiebewegingen)
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en vorming, Oekraïne-crisis (<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/oekraïne-crisis>)
- Europees Parlement (<https://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/priorities/hoe-werkt-het>)
- The World Bank (https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?most_recent_value_desc=true)

Vragen

- Welke zijn drie belangrijke maatschappelijke factoren waardoor hedendaagse scholen verschillen van de scholen van de vorige generatie?

Hoofdstuk 2: Het ontstaan van een democratisch Europees project

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 02 Het ontstaan van een Europees democratisch project

<https://www.youtube.com/watch?v=J141W2RLd38&t=185s>

Leerdoelen

De student kan:

- In dialoog gaan over de belangrijkste feiten uit de recente geschiedenis van het Europese continent die ook het onderwijsbeleid vormgaven.

Inleiding

Dit hoofdstuk schets de belangrijkste feiten uit de recente geschiedenis van het Europees continent die ook het onderwijsbeleid vormgaven.

De oorspronkelijke doelstelling van onderwijs was aanvankelijk uniformiteit en gehoorzaamheid van burgers te bewerkstelligen en geletterde soldaten voor het leger, arbeiders voor de industrie, en ambtenaren voor de bureaucratie af te leveren.

Naarmate de maatschappij nood had aan beter geschoolde werknemers, werd ook het onderwijs gemoderniseerd en werd een juridisch kader voor het onderwijs uitgewerkt.

De module behandelt:

- de omwentelingen in de 19e eeuw
- de wereldoorlogen
- de ideologische (koude) oorlog
- de dekolonisatie
- de migratie

- en de beëindiging en heropflakking van de ideologische strijd.

2.1. De omwentelingen van de 19e eeuw

Een aantal omwentelingen in de 19e eeuw zullen het Europese continent in de 20e eeuw fundamenteel veranderen.

De grondslag voor mensenrechten en democratie werd gelegd rond het midden van de 19e eeuw door de revoluties op het Europees continent.

De adel verloor haar heersende maatschappelijke positie.

Het volk wou meer politieke zeggenschap en gelijke behandeling, doelstellingen die nog altijd sterk doorklinken in onze huidige maatschappij.

De industriële revolutie en de ontwikkeling van de zware industrie verspreidt zich vanuit Groot-Brittannië over Europa.

De industrialisatie luidde de verstedelijking in en de daarmee gepaard gaande sociale spanningen.

Europa groeit uit tot het wereldcentrum van industrialisatie, financiën en handel.

Door de industrialisatie komt de politieke macht te liggen bij de bourgeoisie die de drijvende kracht wordt voor economische en politieke veranderingen.

Fabrieken met duizenden arbeiders produceren op massale schaal industriële en consumptiegoederen.

Maar de arbeiders werken zonder juridische bescherming of sociale zekerheid.

De industrialisatie en de invoering van gemechaniseerde productie brengt een grote verandering teweeg in de scholing van mensen in heel Europa.

Tegen het einde van de 19e eeuw wordt het Europees continent de voortrekker en de zelfbewuste technologische wereldleider mede door de uitvinding van onder meer de spoorwegen en elektriciteit.

Spoorlijnen brengen trans-Europese netwerken tot stand waarvan vooral het goed ontsloten centrum van Europa profiteert. Kabels op de zeebodem maken wereldwijde communicatie mogelijk.

Europa is een wereldmacht. De ene na de andere kolonie wordt veroverd zodat deze gebieden de Europese industrie konden voorzien van de noodzakelijke grondstoffen. Zowat het ganse Afrikaanse continent werd verdeeld onder de Europese mogendheden. Europese machten zouden ook het Aziatische continent onderling verdelen.

Maar de wedijver tussen de Europese landen zou aan het begin van de twintigste eeuw ontaarden in twee wereldoorlogen mede door het opkomend nationalisme.

2.2. De wereldoorlogen

1914 betekende een keerpunt voor Europa. De Eerste Wereldoorlog werd de eerste geïndustrialiseerde massale oorlog, en deed het Europees continent trillen op zijn grondvesten. De oude keizerrijken gingen ten onder.

Gifgas werd in 1915 voor het eerst met succes gebruikt door Duitse strijdkrachten in Ieper (België). Het gasmasker is een treffend symbool van de ontmenselijking van het individu. Naar schatting zijn er tijdens de Eerste Wereldoorlog 10 miljoen soldaten omgekomen. Van velen is het stoffelijk overschot nooit geïdentificeerd. Dit gaf in heel Europa aanleiding tot de "onbekende soldaat", waarbij mensen de gelegenheid kregen om gesneuvelden bij graven en openbare monumenten te herdenken.

In West-Europa won de idee van Europese integratie aan invloed. Maar in 1933 kwamen de nazi's aan de macht in Duitsland en vestigden hun totalitair regime.

De Sovjet-Unie werd een communistische dictatuur.

Onder beide regimes zouden miljoenen mensen door systematische sociale en etnische zuiveringen vermoord worden.

Op 1 september 1939 stortte het Duitse streven naar territoriale expansie het Europees continent in oorlog. Midden- en Oost-Europa werden verdeeld in een nazi- en een Sovjetinvloedsfeer en zou getuige zijn van de gewelddadige confrontatie tussen het nationaalsozialisme en het stalinisme. Naar schatting zouden tijdens de Tweede

Wereldoorlog 60 miljoen mensen omkomen waarvan bijna twee derde burgers.

In de Tweede Wereldoorlog werden miljoenen mensen het slachtoffer van massa-executies, deportaties, honger, dwangarbeid, concentratiekampen en bombardementen.

De nazi's beschouwden Arische Duitsers als een biologisch superieur ras dat voorbestemd was om Europa te domineren. Joden kregen de schuld van de problemen in Duitsland. Vijanden werden op meedogenloze wijze onderdrukt en naar concentratiekampen gestuurd waar velen van hen werden vermoord. Deze verschrikkelijke misdaad tegen de menselijkheid vormt een gedeelde Europese herinnering.

2.3. De ideologische (koude) oorlog

Na 1945 lag Europa volledig in puin en moest op wereldvlak plaats ruimen voor twee nieuwe rivaliserende wereldmachten: de Verenigde Staten van Amerika en de Sovjet-Unie.

Oost-Europa kwam onder de controle van de communistische dictatuur van de Sovjet-Unie met door de staat geleide planeconomieën en inmenging in het dagelijks leven van de burgers.

West-Europese landen kozen voor een samenwerking op supranationaal niveau.

In de periode 1945-1949 ontstonden scherpe ideologische tegenstellingen tussen de liberale democratieën in het Westen en het communisme in het Oosten.

In West-Europa ging inmenging van de overheid hand in hand met wederopbouw van de particuliere sector. In de jaren vijftig en zestig verbeterden de leefomstandigheden van de meeste mensen in heel Europa met betere huisvesting, onderwijs, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

De economische groei betekent vooruitgang in alle opzichten en een 'babyboom' met grote gevolgen aan het begin van de 21e eeuw. Zo kampen veel westerse landen met een vergrijzende bevolking, wat de

financiering van de socialezekerheidsstelsels onder druk zet.

2.4. De dekolonisatie

Na de tweede wereldoorlog, werden meer dan 80 koloniale gebieden onafhankelijk.

Sommige Congolezen, Rwandezen en Burundezen verkozen te migreren naar België.

2.5. De migratiestromen

De jaren zestig kenden een explosieve economische groei. Voor de vraag naar arbeiders werd een beroep gedaan op migranten.

De internationale migratie is een tendens die zich ook na de economische groei is blijven voortzetten.

Immigratie van bevolkingsgroepen met verschillende nationaliteiten doorheen de tijd maakten een integratiebeleid van migranten in onderwijs en opleidingen nodig. De aanpak van de leerbehoeften in klassen werd immers steeds meer divers en meertalig.

In antwoord daarop ontwikkelde de Europese Commissie een actieplan voor de integratie van onderdanen van derde landen.

Daarin staan drie prioriteiten op het gebied van onderwijs centraal:

- nieuwkomers zo snel mogelijk integreren in het regulier onderwijs
- achterblijvende onderwijsprestaties bij migranten voorkomen
- sociale uitsluiting voorkomen en interculturele dialoog bevorderen.

2.6. De beëindiging en heropflakking van de ideologische strijd

In 1989 viel de Berlijnse Muur en in 1991 viel de Sovjet-Unie uiteen. Het grondgebied van Rusland, de opvolger van de Sovjet-Unie, werd aanzienlijk kleiner in vergelijking met de invloedssfeer van de Sovjet-Unie.

Het post-sovjet Rusland voerde democratische en markthervormingen in.

Maar aan het begin van de 21st. eeuw wordt duidelijk dat Rusland

daar niet langer in slaagt.

Het begin van de 21e eeuw kenmerkt zich door de opkomst van autoritaire regimes die terrein blijven winnen. Het percentage van de wereldbevolking dat in een democratisch land leeft in 2021, is gedaald tot onder de 50%.

Democratisering en betere economische kansen gaan hand in hand. De Europese Unie heeft een agenda ontwikkeld om de democratie te ondersteunen, democratische overgang in landen te bevorderen, de rechtsstaat te consolideren, en doorslaggevende bestuurshervormingen te stimuleren waaronder de strijd tegen corruptie met inbegrip van corruptie in het onderwijs en op die wijze sociale cohesie, gelijke kansen en een duurzame ontwikkeling en milieubescherming in Europa te bewerkstelligen.

Online bronnen

- Permanente tentoonstelling van het Huis van de Europese Geschiedenis
<https://historia-europa.ep.eu/nl/permanente-tentoonstelling/>

Vragen

- Schets de omwentelingen op het Europees continent in de 19e eeuw, die tot vandaag de dag weerklank hebben.
- Welke gebeurtenissen wijzigden radicaal de koers van de wording van een Europese democratische wereldmacht in de 20e eeuw en licht deze toe.
- Leg uit hoe uit de wederopbouw na de wereldoorlogen een nieuw politiek landschap verrijst.
- Waardoor verwerft de Europese Unie na de helft van de 20e eeuw sociaal-politieke legitimiteit terwijl communistische regimes te kampen hebben met sociaal-politieke legitimiteit?

Hoofdstuk 3: Europese samenwerking en eenmaking

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 03 Europese samenwerking en eenmaking

https://www.youtube.com/watch?v=h-_owHMsT8Q&t=30s

Leerdoelen

De student kan:

- de Europese integratie vanuit historisch perspectief toelichten
- kritisch reflecteren over de invloed van het Europees integratieproject in verschillende maatschappelijke domeinen (financieel, economisch, juridisch, etc.)
- actie ondernemen om mee te werken aan de invulling van de actuele beleidsprioriteiten van Europa (in het onderwijs).

Inleiding

De Europese Unie is doorheen de jaren uitgegroeid tot het grootste handelsblok ter wereld en tot een Unie die voor haar burgers buitengewoon veel mogelijkheden creëert.

Wat voor de huidige generatie mogelijk is was ondenkbaar voor hun ouders en grootouders. Zo kunnen bijvoorbeeld professoren uit Boekarest, Kroatië en Estland samenwerken met collega's aan de VUB. Wanneer een andere Europese lidstaat succesvol innoveert, stimuleert dat onze instellingen en bedrijven om ook te innoveren. Wanneer welvaart wordt gecreëerd in andere delen van Europa, ontstaat er een nieuwe markt voor de goederen die bij ons worden geproduceerd. Nieuwe samenwerkingsverbanden verrijken alle deelnemers. De Europese Unie en de lidstaten kunnen deze samenwerkingen bevorderen. Maar om in dit opzet slagen, moeten zij beroep doen op hun burgers.

De sleutel tot succesvolle en productieve burgers is onderwijs en daarom moet iedereen toegang hebben tot kwaliteitsvol onderwijs en moeten belemmeringen voor het leren en voor het efficiënt levenslang leren worden opgeheven. Samenwerking tussen opleiders onderling en de autoriteiten over de grenzen heen moeten worden benut. De Europese prioriteiten van sociale cohesie, duurzaamheid, digitalisering en democratische participatie zouden overal in Vlaanderen een plaats moeten krijgen in het onderwijs.

Ook het bestaande juridische onderwijskader moet worden aangepast aan deze prioriteiten en de hedendaagse leer- en werk omgeving. Dat zijn essentiële voorwaarden om te slagen in het opzet van een duurzame economische ontwikkeling van het Europa van de 21e eeuw.

Dit hoofdstuk behandelt:

- de Europese integratie en uitbreiding
- de belangrijkste realisaties van het Europees integratieproject
- de huidige Europese beleidsprioriteiten.

3.1. Een overzicht van de Europese integratie en uitbreiding

Na de Tweede Wereldoorlog waren politici in verschillende landen van Europa ervan overtuigd dat het economisch en politiek verenigen van deze landen de enige manier was om te voorkomen dat nog eens oorlog zou uitbreken in Europa.

In 1957 wordt het Verdrag van Rome ondertekend door België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg, en Nederland.

De zes stichtende landen formaliseren hun samenwerking door de ondertekening van het verdrag waarbij de Europese Economische Gemeenschap (EEG) wordt opgericht en het verdrag voor de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom).

Landen versterken hun identiteit via onderwijs en waren niet bereid hun onderwijsbeleid over te dragen.

Op het vlak van onderwijsbeleid moest Europa zich terughoudend opstellen. De enige bevoegdheid die Europa kreeg in het Verdrag van Rome is het bevorderen van nauwe samenwerking op het vlak van be-

roepsvorming en voortgezette vorming.

Tot op vandaag dragen de lidstaten in de Europese Unie nog steeds zelf de verantwoordelijkheid voor de inrichting van het onderwijs in hun land.

Pas langzaam zouden de staatshoofden en regeringsleiders instemmen met meer Europees initiatief in het onderwijs.

Eind jaren '60 werd zowel west, oost als zuid Europa geconfronteerd met studentenrevoluties. Jongeren wilden verandering, meer individuele rechten, en mogelijkheden om aan de politiek deel te nemen.

Tot rond de jaren 1960 werd het traditionele gezinsmodel agressief gepromoot, waardoor de norm geïnternaliseerd werd en er een politieke wil bestond om het klassieke rollenpatroon en gezinsmodel op te leggen. Moeder nam de zorg voor de kinderen op en vader voor het gezinsinkomen. Het onderwijs weerspiegelde het gezinsmodel met gescheiden onderwijs voor meisjes en jongens. Meisjes moesten vooral goede opvoedsters en huishoudsters worden. Jongens moesten kostwinners worden.

Pas in de tweede helft van de jaren vijftig kwam er een einde aan de juridische handelingsonbekwaamheid van de vrouw en het verbod op het afsluiten van een eigen bankrekening. Er kwam ook een einde aan het automatisch ontslag van vrouwelijke ambtenaren de dag na hun huwelijk.

In de jaren 1960 veranderde de tijdsgeest door de economische conjunctuur. De economie trok aan, er waren veel jobs die ingevuld moesten worden en vrouwen werden beter opgeleid. De overheid ging investeren in collectieve voorzieningen, zoals crèches, om vrouwen de kans te geven uit werken te gaan.

In 1973 verviervoudigden de olieproducerende landen die lid van de OPEC zijn, hun prijzen. Dit leidde tot een stijging van de olieprijs met 70 % en autoloze zondagen en een mondiale energiecrisis met lage groei, inflatie en massale werkloosheid. Traditionele industrieën, zoals de staalindustrie en de mijnbouw, raakten in verval. Er werd geïnvesteerd in nieuwe technologische en economische sectoren.

In 1973 treden Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk toe

tot de Europese Economische Gemeenschap.

De jaren zeventig waren ook de jaren waarin de betrekkingen tussen het Westen en het Oostblok ontdooiden. In 1975 werden de Helsinki-akkoorden die onder meer mensenrechten garanderen, ondertekend waarop dissidenten zich in hun strijd tegen de communistische overheersing zouden beroepen.

Door politieke instabiliteit en economische crisis in Zuid-Europa vielen in de jaren zeventig in Griekenland, Spanje en Portugal de heersende autoritaire regimes. De democratie werd er hersteld.

Griekenland, Spanje en Portugal traden in het begin van de jaren tachtig toe tot de Europese Economische Gemeenschap.

In de jaren zeventig en tachtig werd steeds duidelijker hoe groot de kloof tussen communistische propaganda en het dagelijks leven van de burgers feitelijk was. Economische stagnatie, grote schuldenlast, voedseltekorten, onderdrukking, censuur, leidden in het oostblok tot spanningen. Uiteindelijk zou de Berlijnse muur en het communisme in 1989 vallen. Een jaar later wordt Duitsland herenigd en wordt het oostelijk deel opgenomen in de Europese Economische Gemeenschap.

Na 1989 zijn de machtsverhoudingen en de kaart van Europa grondig gewijzigd mede door een reeks uitbreidingen.

Finland, Oostenrijk, en Zweden treden toe in 1995.

En 2004 zou de grootste uitbreiding worden met tien nieuwe lidstaten: Cyprus en Malta, samen met acht Centraal- en Oost-Europese landen: Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Polen, Slovenië, Slowakije en Tsjechië. Daarmee komt een einde aan de opsplitsing van Europa na de Tweede Wereldoorlog.

In 2007 treden nog twee landen uit Oost-Europa, Bulgarije en Roemenië, toe tot de EU.

In 2013 treedt Kroatië toe.

In 2016 stemt het Verenigd Koninkrijk met 52% voor het vertrek uit de Europese Unie (vanaf 2020).

3.2. De belangrijkste realisaties van het Europees integratieproject

Reeds na de Tweede Wereldoorlog werden de grondslagen gelegd voor een regeling van de Europese Grondwet. Uiteindelijk zou op 1 december 2009 het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie in werking treden en juridisch bindend worden in elke Europese lidstaat.

Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie bevestigt de grondrechten die gewaarborgd zijn door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en de grondrechten die voortvloeien uit de grondwettelijke tradities die de lidstaten gemeen hebben.

Het recht op onderwijs en het beginsel van non-discriminatie liggen vervat in het Handvest.

Vanaf de jaren negentig komt het Europees project in een stroomversnelling en in 1993 gaat de interne markt van start met de "4 vrijheden": vrij verkeer van personen, goederen, diensten en geld. Er wordt ook gewerkt aan besluiten die betrekking hebben op beroepskwalificaties en allerlei hindernissen voor open grenzen.

Op 1 januari 1999 wordt de euro ingevoerd in 11 landen, maar alleen voor handels- en financiële transacties. Biljetten en munten worden later ingevoerd. Eurobankbiljetten en -munten worden het wettig betaalmiddel in 12 EU-landen. Later volgen meer landen.

Wanneer in 2008 een grote financiële crisis de wereldeconomie treft, komen ook Europese banken in de problemen en komen sommige landen in problemen met hun staatsfinanciën. De Europese Unie helpt tal van landen hun problemen te boven te komen en richt de bankenunie op om het bankstelsel robuuster en betrouwbaarder te maken.

Wanneer in 1995 de Schengenakkoorden in werking treden, kunnen reizigers tussen de Schengenlanden reizen zonder paspoortcontroles

aan de grenzen.

De Europese Unie maakt gebruik van haar beperkte bevoegdheid op het vlak van onderwijs, om richting te geven aan samenwerking met en tussen de lidstaten door te werken aan een Europese onderwijsruimte.

In 1984 wordt het eerste Europees onderzoeksprogramma goedgekeurd en in 1987 start het Erasmus-programma dat bedoeld is om universiteitsstudenten die in een ander Europees land willen studeren, te financieren.

Wanneer in 2015 terroristen toeslaan in een aantal Europese steden, neemt de Europese Unie verschillende maatregelen waaronder de oprichting van een Europees Centrum voor terrorismebestrijding dat door samenwerking en coördinatie moet bijdragen tot de bescherming van de burgers in de lidstaten.

Wanneer in 2015 meer dan één miljoen asielzoekers in Europa aangekomen door de burgeroorlog in Syrië werken de Europese leiders een Europees asielstelsel uit voor samenwerking en wordt het Asielagentschap van de Europese Unie (EUAA) opgericht.

Wanneer de coronapandemie een ernstige noodsituatie op het gebied van de volksgezondheid veroorzaakt, werken de Europese Unie en de lidstaten samen om de zorgstelsels te ondersteunen, de verspreiding van het virus in te dammen en te zorgen voor vaccins en om een stimuleringspakket voor de Europese economie uit te werken om de sociaaleconomische gevolgen van de pandemie in de Europese Unie op te vangen.

Wanneer in 2022 Rusland dreigt de gasleveringen aan Europa stop te zetten, werkt Europa het plan uit "Gas besparen voor een veilige winter" om het probleem op gecoördineerde wijze aan te pakken met het oog op de komende winters.

3.3. Een kort overzicht van de Europese beleidsprioriteiten voor 2024

Europa neemt het voortouw in de coördinatie van het zoeken naar een antwoord voor de gemeenschappelijke uitdagingen voor de lidstaten.

De Europese Green Deal is een actieplan om tegen 2050 Europa klimaatneutraal te maken.

Het programma Digitaal Europa heeft als doel om de digitale transformatie van de economie, het bedrijfsleven en de samenleving in de EU te ondersteunen en te versnellen.

Bij economische groei vermindert armoede en ongelijkheid. De Europese Unie heeft een unieke sociale markteconomie met het midden- en kleinbedrijf als de ruggengraat van de economie in Europa.

De Europese Commissie promoot multilateralisme en een op regels en waarden en grondrechten gebaseerde wereldorde.

Het beginsel van de rechtsstaat en de Europese waarden van gelijkheid, tolerantie en sociale rechtvaardigheid staan centraal. Daaronder valt ook het onderwijs met schoolbeleid, beroepsopleiding, hoger onderwijs en volwasseneneducatie dat op de Europese waarden is ingericht.

Het actieplan voor Europese democratie beoogt de burgers mondiger te maken, de democratieën in de Europese Unie robuuster te maken, en de democratie in Europa te beschermen tegen inmenging van buitenaf, door desinformatie en onlinehaatboodschappen gezamenlijk en met gemeenschappelijke normen te bestrijden.

Online bronnen

- Website Europese Unie. De geschiedenis van de Europese Unie van 2020 tot heden
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2020-today_nl
- Website Europese Unie. Prioriteiten van de Europese Unie voor 2019-2024
- https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_nl

- Website Europese Unie. Coronavirus EU-respons
- https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/timeline-eu-action_nl

Vragen

- Schets hoe de Europese integratie in opeenvolgende fasen in de praktijk werd/wordt gebracht.
- Welke verwezenlijkingen heeft de Europese integratie gerealiseerd? Licht het doel ervan toe en geef het jaar waarin elke verwezenlijking van kracht werd.
- Welke factoren brengen de Europese integratie in een stroomversnelling op het einde van de 20e eeuw?
- Welke agenda met beleidsprioriteiten heeft de Europese Unie ontwikkeld om gezamenlijk de uitdagingen van de 21st. eeuw aan te gaan? Licht deze agenda toe.

Hoofdstuk 4: De belangrijkste instellingen van de Europese Unie

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 04 Europese instellingen

https://www.youtube.com/watch?v=_DRBIpTbrDQ&t=281s

Leerdoelen

De student kan:

- de werking en bevoegdheden van de belangrijkste Europese instellingen toelichten.

Inleiding

Dit hoofdstuk geeft in grote lijnen een overzicht van de belangrijkste instellingen van de Europese Unie.

Eerst worden de grote lijnen van de staatsmacht geschetst. De staatsmacht is traditioneel verdeeld volgens het principe van de scheiding der machten die elk afgebakende bevoegdheden hebben.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht.

Daarna volgt een schets van de belangrijkste Europese instellingen: het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Raad, de Europese Commissie, het Hof van Justitie van de Europese Unie, de Europese Centrale Bank en de Europese Rekenkamer. De Europese Unie heeft voor de bevoegdheden die door de lidstaten aan de Unie werden overgedragen, haar eigen wetgevende macht, uitvoerende macht, rechterlijke macht en een centrale bank en rekenkamer.

In de loop der jaren hebben de bevoegdheden van de Unie als gevolg van de opeenvolgende Verdragen een ontwikkeling doorgemaakt, net

als de besluitvormingsprocedures die het Parlement en de Raad volgen bij het vaststellen van EU-wetgeving.

Drie belangrijke instellingen vormen samen de wetgevende en uitvoerende macht van de Europese Unie. Het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie zijn samen verantwoordelijk voor het maken van beleid, regelgeving en de uitvoering ervan.

De rechterlijke macht van de Europese Unie is het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Er is een Europese Centrale Bank en een Europese Rekenkamer.

4.1. Het Europees Parlement

Op Europees niveau wordt de wetgevende macht uitgeoefend door het Europees Parlement dat samen met de Raad beslissingen neemt over Europese wetten.

Deze instelling vertegenwoordigt de Europese burgers en vormt als zodanig de democratische grondslag van de Europese Unie.

Om de democratische legitimiteit van de Unie te verzekeren, dient het Parlement volledig betrokken te zijn bij het Europese wetgevingsproces en namens de burgers politieke controle uit te oefenen op de andere instellingen van de Europese Unie.

Het heeft begrotings- en controlebevoegdheden.

Het heeft een recht om beroep in te stellen bij het Hof van Justitie van de Europese Unie.

De belangrijkste vergaderingen van het Parlement, ook wel "plenaire vergaderingen" genoemd, vinden plaats in Straatsburg (Frankrijk) of in Brussel (België).

De leden van het Parlement komen uit alle EU-landen.

Het aantal parlementsleden per land hangt af van het aantal inwoners van een lidstaat.

Leden met vergelijkbare politieke standpunten werken samen in fracties. Ze vormen bijgevolg geen groepen op basis van nationaliteit.

4.2. De Raad van de Europese Unie

De Raad van de Europese Unie vertegenwoordigt de regeringen van de EU-landen.

In de Raad komen de ministers van alle EU-landen bijeen om EU-aangelegenheden te bespreken en beslissingen te nemen over het beleid en de wetten van de EU.

Het hangt van het onderwerp dat besproken wordt, af welke ministers samenkomen.

Als de vergadering bijvoorbeeld over luchtvervuiling gaat, komen de ministers van milieu bijeen. Als het over onderwijs gaat, komen de ministers van onderwijs samen.

De strategie voor het beleid van de Europese Unie wordt uitgezet door de Europese Raad.

De Europese Raad bestaat uit de presidenten of premiers van de lidstaten van de Europese Unie.

Zij komen ten minste viermaal per jaar bijeen. Hun bijeenkomsten worden vaak "Europese top" genoemd.

De Europese Raad formuleert de belangrijkste prioriteiten van de EU en bepaalt de beleidskoers.

De Europese Raad keurt geen EU-wetten goed. Dat is de taak van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie.

4.3. De Europese Commissie

De Europese Commissie is de uitvoerende macht van de Europese Unie.

De Europese Commissie bestaat uit 27 leden: 1 voorzitter en 26 commissarissen

De voorzitter wordt voorgedragen door de Europese Raad en formeel voor een periode van vijf jaar gekozen door het Europees Parlement. Er is één commissaris per EU-land. Ook zij worden voor vijf jaar aangesteld. Elk lid van de Commissie is verantwoordelijk voor een specifiek beleidsterrein zoals energie, economie of onderwijs.

De Commissarissen vertegenwoordigen het gemeenschappelijke belang van de EU en niet het standpunt van hun land van herkomst.

4.4. Het Hof van Justitie van de Europese Unie

Het Hof van Justitie van de Europese Unie is de rechterlijke instantie van de Europese Unie en is gevestigd in Luxemburg.

Het Hof van Justitie zorgt ervoor dat de Europese regelgeving in alle lidstaten en door alle instellingen op dezelfde wijze wordt nageleefd en toegepast.

Als er onenigheid ontstaat over de betekenis van een Europese regel of over de vraag of die Europese regel geldig is, is het de taak van het Hof van Justitie om opheldering te verschaffen.

Op deze manier verzekert het Hof van Justitie dat de burgers overal in de Europese Unie op dezelfde wijze beschermd worden door het Unierecht.

4.5. De Europese Centrale Bank

De Europese Centrale bank zorgt ervoor dat prijzen min of meer stabiel worden gehouden zodat wij morgen evenveel voor ons geld kunnen kopen als vandaag en wij onze toekomst kunnen plannen. De ECB zorgt voor financiële stabiliteit door onder meer controle uit te oefenen op het financiële systeem zodat we ons geld veilig bij de bank kunnen bewaren en het waarborgt ook efficiënte betaalsystemen waarbinnen wij in volle vertrouwen betalingen kunnen doen.

4.6. De Europese Rekenkamer

De Europese Rekenkamer controleert of de belastinggelden wel goed besteed worden door de Europese instellingen.

Naast de instellingen die we hier hebben besproken, bestaan nog tal van andere meer gespecialiseerde Europese instellingen en -organen.

Online bronnen

- Profielen van Europese instellingen en organen
https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles_nl
- Website van de Europese Commissie
https://ec.europa.eu/info/index_nl
- Website van het Europees Parlement
- <https://www.europarl.europa.eu/portal/nl>

- Website van de Europese Raad & Raad van de Europese Unie
<https://www.consilium.europa.eu/nl/>
- <https://www.consilium.europa.eu/nl/european-council/>
- Website van het Hof van Justitie van de Europese Unie
- https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/nl/
- Website van de Europese Centrale Bank
- <https://www.ecb.europa.eu/services/languagepolicy/html/index.nl.html>
- Website van de Europese Rekenkamer
- https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eca_nl

Vragen

- Welke Europese instelling(en) is/zijn bevoegd voor het maken van Europese regelgeving? Hoe gebeurt de samenstelling van deze instelling?
- Welke instelling bepaalt de algemene politieke beleidslijnen en prioriteiten van de Europese Unie?
- Welke Europese instelling(en) is/zijn de uitvoerende macht – ‘het dagelijks bestuur’ - van de Europese Unie? Hoe gebeurt de samenstelling van deze instelling?
- Welke Europese instelling is de rechterlijke macht van de Europese Unie? Hoe gebeurt de samenstelling van deze instelling?

Hoofdstuk 5: De Europese interne markt

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 05 Europese interne markt

<https://www.youtube.com/watch?v=4A-jXUFQYTk&t=353s>

Leerdoelen

De student kan:

- de totstandkoming en de werking van de interne markt toelichten
- de beginselen van het vrij verkeer van goederen, het vrij verkeer van personen, het vrij verkeer van diensten, en het vrij verkeer van kapitaal illustreren aan de hand van concrete voorbeelden waarmee hij/zij kan geconfronteerd worden als individu of in de hoedanigheid van onderwijzend personeelslid.

Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de totstandkoming van de interne markt, de beginselen van het vrij verkeer van goederen, het vrij verkeer van personen, het vrij verkeer van diensten, en het vrij verkeer van kapitaal.

Kan u studeren in een lidstaat van de Europese Unie naar keuze?

Kan u werken waar u wil in de Europese Unie ?

Kan u verhuizen en wonen in een andere lidstaat?

Kan u winkelen en uw leermaterialen aankopen in de Europese Unie zonder belemmeringen?

Personen, goederen, diensten en geld mogen zonder controle de grens over dankzij de eengemaakte Europese interne markt.

Europese regelgeving en rechtspraak maken het mogelijk dat wij on-

gehinderd kunnen studeren, werken, wonen, handel drijven, inkopen doen in een lidstaat naar keuze.

Daarnaast genieten wij dankzij de eenmaking van de digitale markt van telecommunicatiediensten, auteursrechten en privacybescherming die in de hele Europese Unie gelden.

De eengemaakte markt maakt vandaag meer dan ooit deel uit van onze dagelijkse realiteit. Wij halen er voordeel uit bij onze studies, ons beroepsleven, en ons privéleven.

De eengemaakte markt vormt de echte drijvende kracht achter de groei van de Europese economie en het bedrijfsleven.

Maar het werk is nog niet af. Zo zijn de ingewikkelde regels voor de erkenning van beroepskwalificaties, nationale belastingstelsels, energie, en vervoer belemmeringen waarmee de Europese Unie nog komaf moet maken. De defensie-industrie is een tak die volledig buiten de interne markt valt.

5.1. De totstandkoming van de interne markt

Reeds in het Verdrag van Rome van 1958 is een centrale plaats toebedeeld aan de interne markt. Lidstaten zouden werken aan een ruimte zonder binnengrenzen waarin het vrij verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal is gewaarborgd.

De ondertekenende landen waren het eens over: het op één lijn te brengen van het economische beleid door de harmonisering van de voorwaarden voor het op de markt brengen van producten en diensten, en het creëren van een eengemaakte economische ruimte met vrije concurrentie tussen ondernemingen door het opleggen van het verbod op afspraken en staatssteun die de handel tussen de lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden

In de jaren negentig komt het Europees project in een stroomversnelling. Voor 1993 bestond er binnen de Europese Gemeenschap een vrijhandelszone en een douane-unie. Vanaf 1 januari 1993 treedt de interne markt in werking. Er is nu een Europese ruimte voor vrij verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal.

Voortaan wordt gewerkt aan meer diepgang voor de interne markt. De economische integratie moet geconsolideerd worden. Er wordt een

eenheidsmunt ingevoerd en er wordt een solidariteits- en cohesiebeleid ontwikkeld.

Het Verdrag van Amsterdam van 1997 neemt het Akkoord van Schengen op. Daarmee wordt op het gebied van het vrij verkeer van personen de laatste belemmering weggenomen. Het belang van onderwijs voor de kenniseconomie klinkt door in de preambule.

Het Verdrag van Nice van 2001 hervormt de instellingen met het oog op de toetreding van de landen uit het voormalige oostblok.

Het Verdrag van Lissabon van 2007 treedt in werking in 2009. Wereldwijde problemen, zoals klimaatverandering, veiligheid en duurzame ontwikkeling moeten worden aangepakt door de Europese Unie. Er wordt ook een nieuw artikel ingevoegd over onderwijs. „Bij de bepaling en de uitvoering van haar beleid en optreden houdt de Unie rekening met de eisen in verband met de bevordering van een hoog niveau van onderwijs, opleiding (...)”

Vandaag bestaat binnen de interne markt een vergevorderde harmonisatie van btw-tarieven en accijnzen en zijn handelsbarrières of maatregelen van gelijke werking verboden.

De Europese Commissie ziet streng toe op een gelijk speelveld voor alle bedrijven in de Europese Unie en op gelijke rechten voor consumenten. De Commissie treedt op als behoeder van de mededingingsregels.

De Europese Unie is het grootste handelsblok ter wereld. Zij is in de wereld de grootste exporteur van producten en diensten, en is voor meer dan 100 landen ook de grootste importeur.

Het begrip interne markt heeft alleen betrekking op het vrij verkeer binnen de Unie en niet op de handel met derde landen. Voor de import van goederen van buiten de Europese Unie hanteren de lidstaten wel een gemeenschappelijk importtarief.

5.2. Vrij verkeer van goederen (vb. schoolmateriaal)

Het vrije verkeer van goederen is een van de vier vrijheden van de interne markt van de Europese Unie. Goederen worden bij het overschrijden van de binnengrenzen van de Europese Unie niet meer aan controles onderworpen.

Concreet betekent het vrije verkeer van goederen: een verbod op douanerechten en heffingen van gelijke werking in het handelsverkeer tussen de lidstaten onderling, de vaststelling van een gemeenschappelijk douanetarief voor de handelsbetrekkingen met derde landen en een verbod op iedere kwantitatieve beperking en maatregel van gelijke werking.

Voor goederen vormt de Europese Unie dus één enkel grondgebied. Slechts in uitzonderlijke gevallen kunnen lidstaten het vrije verkeer aan banden leggen bijvoorbeeld in het geval van risico voor de volksgezondheid of het milieu.

5.3. Het vrij verkeer van personen (vb. leerlingen, leraars)

Het vrije verkeer van personen is al sinds de oprichting van de Europese Unie een van de grondbeginselen van de Europese Unie.

Het omvat het reis- en verblijfsrecht van werknemers, het reis- en verblijfsrecht van familieleden en het recht om in een andere EU-lidstaat te werken en op gelijke voet met de onderdanen van die lidstaat te worden behandeld.

Het beginsel is vastgelegd in artikel 45 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU) en geldt als een fundamenteel recht van werknemers.

Het vrij verkeer van personen betekent dat burgers van de Europese Unie zonder restricties kunnen reizen naar andere lidstaten. Het vrij verkeer van personen geldt ook voor burgers van Liechtenstein, Noorwegen en IJsland. Voor betrekkingen in overheidsdienst kunnen er beperkingen gelden.

Mobiele en gekwalificeerde werknemers zijn onontbeerlijk voor de groei in Europa. De vergrijzing veroorzaakt een tekort aan arbeidskrachten waardoor werkgevers moeilijker werknemers met de vereiste competenties vinden. Een grotere mobiliteit van geschoolde arbeidskrachten komt het concurrentievermogen van de Europese economie

ten goede. Tegen deze achtergrond moeten burgers zonder belemmeringen in een andere lidstaat aan het werk kunnen gaan. Daartoe is het noodzakelijk dat hun kwalificaties en hun beroepservaring in alle lidstaten worden erkend.

Om het vrij verkeer van personen eenvoudiger te maken, werden regelingen getroffen rondom het erkennen van diploma's in Europa. In sommige vakgebieden gebeurt dit altijd. Bij andere beroepen moet eerst een test afgelegd worden om te bepalen of de eisen die aan het buitenlandse diploma zijn gesteld, passen bij de nationale eisen.

5.4. Vrij verkeer van diensten (vb. gaan bijscholen in het buitenland, het volgen of aanbieden van een online cursus)

De vrijheid van diensten omvat de vrijheid van vestiging en de vrijheid van dienstverlening door bedrijven en beroepsbeoefenaren.

Naast de vrijheid van goederen en van personen, moet de mobiliteit van bedrijven, zelfstandigen, en beoefenaars van vrije beroepen binnen de Europese Unie worden gewaarborgd. Lidstaten moeten de gelijkwaardigheid van de diploma's in aanmerking nemen en, in voorkomend geval, de kennis en de kwalificaties van de betrokkene vergelijken met die welke volgens hun nationale bepalingen vereist zijn (C-55/94, Gebhard).

De zogenaamde dienstenrichtlijn uit 2006 (2006/123/EG) beoogt de (volledige) vrijheid van dienstverrichting die cruciaal is voor de voltooiing van de interne markt. Zo kunnen particuliere universiteiten en onderwijsinstellingen onderwijs verstrekken naast de door de overheid gesubsidieerde universiteiten en scholen. Daarmee wordt ook de diversiteit van het onderwijsaanbod gewaarborgd (Zaak C66/18 Europese Commissie tegen Hongarije).

Er blijven echter belemmeringen voor deze vrijheden bestaan. Bovendien heeft de COVID-19-pandemie nieuwe uitdagingen met zich meegebracht.

5.5. Vrij verkeer van kapitaal

Vrij verkeer van kapitaal houdt in dat er geen beperkingen zijn op

kapitaalverkeer tussen lidstaten onderling of tussen lidstaten en derde landen, met uitzonderingen in bepaalde omstandigheden. Door de kapitaalunie worden grensoverschrijdende investeringen binnen Europa gestimuleerd waardoor het vrij verkeer van kapitaal bijdraagt aan economische groei en innovatie. Europese burgers kunnen in iedere lidstaat bankrekeningen openen, hypotheeken en verzekeringen afsluiten en leningen aangaan. Het vrij verkeer van kapitaal was ook onontbeerlijk voor de invoering van de euro.

Online bronnen

- Website Europese Unie - Prioriteiten en Acties - Interne markt: Een eengemaakte interne markt zonder grenzen
- https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/single-market_nl
- Website Europees Parlement
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/nl/sheet/38/vrij-verkeer-van-goederen>
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/nl/sheet/41/vrij-verkeer-van-werknemers>
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/nl/sheet/40/vrijheid-van-vestiging-en-vrij-verrichten-van-diensten>
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/nl/sheet/39/vrij-verkeer-van-kapitaal>
- https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/achievements_nl
- Website EUR-Lex - Interne markt
- https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/internal_market.html?locale=nl&root_default=SUM_1_CODED%3D24
- Youtube channel European Parliament - What is the EU single market?
- <https://www.youtube.com/watch?v=cOUig3vE1JU>
- Website European Union Learning corner - 25 years of the single market
- https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/25-years-single-market_en
- Website Europese Unie - De geschiedenis van de Europese Unie
- https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_nl

Vragen

- Welke zijn de vier vrijheden van de Europese interne markt? Licht elk van de vrijheden kort toe.
- Hoe werd de Europese integratie verder geconsolideerd in de jaren negentig?
- Wat wordt verstaan onder 'vrij verkeer van personen'? Welke doelstelling wordt nagestreefd met het vrij verkeer van personen?

Hoofdstuk 6: De Europese officiële munteenheid

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 06 Europese eenheidsmunt

<https://www.youtube.com/watch?v=AjBTdbW34zg&t=346s>

Leerdoelen

De student kan:

- toelichten wat het betekent dat de Europese Unie een economische en monetaire unie is die de euro als munt heeft
- de landen uit de eurozone aanduiden en de relevantie ervan voor bijvoorbeeld excursies of stages toelichten
- de voordelen van de gemeenschappelijke munt op economisch en financieel vlak toelichten voor bijvoorbeeld de aankoop van leermaterialen.

Inleiding

Elke dag verrichten we betalingen.

Snel een koffie of broodje halen voor u naar de school vertrekt of tijdens een pauze.

Of misschien gaat u met uw leerlingen op reis in Europa.

Welk betaalmiddel zullen de leerlingen gebruiken?

En indien u zich vergist, mogen winkeliers een contante betaling in het foute betaalmiddel weigeren?

Dit hoofdstuk geeft inzicht in wie er achter de euro staat, hoe besluiten over de euro invloed hebben op ons dagelijkse leven in het eurogebied, waar wij ook studeren, reizen, werken of wonen.

Achtereenvolgens worden besproken:

- de euro zone

- het beheer van de euro en het beleid van de eurozone
- en de voordelen van de gemeenschappelijke munt.

6.1. De eurozone

Alle lidstaten van de Europese Unie coördineren hun economisch beleid onderling om de economische doelstellingen van de EU te ondersteunen. Verschillende lidstaten hebben echter een stap verder gezet en hebben hun nationale munt vervangen door de eenheidsmunt: de euro.

De euro werd geïntroduceerd in 1999.

Vandaag is de euro de op een na belangrijkste internationale valuta. De officiële ISO-code van de munteenheid is EUR.

De euro is de officiële munteenheid van 19 landen van de Europese Unie. Samen vormen deze landen de eurozone (Oostenrijk, België, Cyprus, Estland, Finland, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Ierland, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Portugal, Slowakije, Slovenië, Spanje).

Denemarken heeft gekozen om de eigen munt te behouden.

Andere lidstaten voldoen nog niet aan de voorwaarden om toe te treden tot de eurozone.

Andorra, Monaco, San Marino en Vaticaanstad die geen lidstaat van de Europese Unie zijn en geen deel uitmaken van de eurozone, hebben toch de euro aangenomen als hun nationale munteenheid op grond van specifieke monetaire overeenkomsten met de Europese Unie. Montenegro en Kosovo gebruiken de euro zonder een overeenkomst met de Europese Unie.

6.2. Het beheer van de euro en het beleid van de eurozone

Het monetair beleid in de eurozone is in handen van het onafhankelijke Eurosysteem.

De Europese Centrale Bank is de instelling achter de euro.

Het Eurosysteem bestaat uit de Europese Centrale Bank die gevestigd is in Frankfurt, en de nationale centrale banken van de lidstaten van

de eurozone.

Via haar Raad van bestuur bepaalt de Europese Centrale Bank het monetair beleid voor de gehele eurozone: één monetaire autoriteit met één monetair beleid, dat als hoofddoel het handhaven van prijsstabiliteit heeft.

De belangrijkste taak van de Europese Centrale Bank is de prijzen stabiel te houden door ervoor te zorgen dat de inflatie laag, stabiel en voorspelbaar blijft. Op die manier helpt de ECB de burgers in de Europese Unie besparingen en uitgaven te plannen.

De Europese Centrale Bank oefent ook toezicht uit op de banken in het hele eurogebied zodat het geld van de burgers veilig is.

En de Europese Centrale Bank oefent toezicht uit op de banken in het hele eurogebied zodat het geld van de burgers veilig is. De Europese Centrale Bank spoort risico's voor de stabiliteit van het financiële stelsel op, zoals onrust op de beurzen of sterk dalende huizenprijzen. De bank doet dan aanbevelingen om deze te verminderen zodat particulieren en bedrijven met vertrouwen kunnen plannen en investeren.

6.3. De voordelen van de gemeenschappelijke munt

Veel van de voordelen van een gemeenschappelijke munt hangen met elkaar samen.

- Economische stabiliteit en prijsstabiliteit zijn goed voor de economie van de lidstaten van de Europese Unie omdat hun regering daardoor beter toekomstplannen kunnen maken.
Maar economische stabiliteit is ook goed voor het bedrijfsleven omdat het de onzekerheid vermindert en aanmoedigt tot investeren.
Dit is op zijn beurt gunstig voor het grote publiek, voor wie het meer en betere banen oplevert.
- Dankzij de euro zijn de kosten van wisselkoersschommelingen binnen de eurozone weggevallen. In het verleden konden deze kosten het consumentenvertrouwen schaden, investeringen

ontmoedigen en economische instabiliteit veroorzaken. Vóór de invoering van de euro zorgde het wisselen van geld bij transacties tussen verschillende landen voor extra kosten, risico's en een gebrek aan transparantie. Met de gemeenschappelijke munt is het gemakkelijker, goedkoper en veiliger zakendoen in de eurozone.

- Prijzen in verschillende landen kunnen gemakkelijker worden vergeleken, wat de concurrentie tussen bedrijven bevordert, wat dan weer de consument ten goede komt. Zo kunnen consumenten en bedrijven ervoor zorgen dat ze nooit te veel betalen.
- Door de schaalvergroting en voorzichtig beheer is de eurozone beter bestand tegen plotse economische veranderingen die zich buiten de eurozone voordoen en nationale economieën kunnen verstoren, zoals wereldwijde stijgingen van de olieprijs. De eurozone kan dergelijke externe schokken dankzij haar omvang en kracht beter absorberen, het banenverlies beperken en de groei op peil houden.
- De euro maakt het voor bedrijven makkelijker, goedkoper en veiliger om handel te drijven in de hele eurozone en met de rest van de wereld
- Het verstandig economisch beleid van de Europese Unie maakt de euro voor landen buiten de Europese Unie interessant als reservemunt en geeft de eurozone meer invloed binnen de wereld-economie. De euro is de op één na populairste reservemunt ter wereld.
- De euro is een concreet symbool van een Europese identiteit.

Een voorbeeld: Anna runt een kleine onderneming die leermaterialen maakt die leraren en leerlingen online kunnen aankopen.

Welke voordelen biedt de euro Anna?

1. Anna heeft directe toegang tot miljoenen klanten. De miljoenen mensen in de eurozone kunnen gemakkelijk prijzen vergelijken en grensoverschrijdende betalingen doen.
2. Bij stabiele prijzen en lage rente kan Anna goedkoop lenen en investeren.
3. Gezien de meeste producten van Anna bestemd zijn voor de eurozone, hoeft zij zich dankzij de gemeenschappelijke munt minder zorgen te maken over wisselkoersen.

Online bronnen

- Website Europese Centrale Bank (ECB)
- <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.nl.html>
- Youtube channel European Central Bank
- <https://www.youtube.com/user/ecbeuro/videos?app=desktop>

Vragen

- Welke zijn de landen uit de eurozone die de eenheidsmunt (euro) gebruiken als betaalmiddel?
- Welke Europese lidstaten maken geen deel uit van de eurozone en gebruiken nog steeds hun nationale munt?
- Wat is het "Eurosysteem"?
- Welke instelling bepaalt het monetair beleid in Europa?
- Wat zijn de belangrijkste taken van de Europese Centrale Bank?
- Wat zijn de voordelen van de eurozone voor gewone burgers?

Hoofdstuk 7: Een Europese grensvrije (Schengen) zone

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 07 Europese grensvrije (Schengen) zone

<https://www.youtube.com/watch?v=fDfKzbz4rOg&t=143s>

Leerdoelen

De student kan:

- toelichten wat het betekent dat de Europese Unie een Europese grensvrije zone is
- de landen uit de Schengenzone aanduiden en de relevantie ervan voor bijvoorbeeld excursies of stages toelichten
- het belang van de Schengenzone toelichten voor het individu en illustreren met voorbeelden uit het onderwijs.

Inleiding

Dit hoofdstuk is gewijd aan de Europese grensvrije zone, en het belang ervan ook voor het onderwijs.

Het bestaat uit 6 delen:

- een inleidende casus over het onderwijsgebeuren
- het Schengen akkoord
- de Schengenzone
- het belang van Schengen
- Schengen voor niet-EU-burgers
- en tot slot de uitdagingen van Schengen.

7.1. Relevantie van een Europese grensvrije zone voor het onderwijsgebeuren

Een Belgische leraar gaat met zijn leerlingen naar het Europamuseum

in Luxemburg.

Zijn collega vertrekt met zijn leerlingen naar het Vikingen Museum op de Lofoten in Noorwegen.

Een andere collega neemt met zijn leerlingen deel aan het National Festival of Youth Theatres in Ierland.

Een Belgische lerarenopleider en een academicus zijn ingeschreven voor een conferentie van de organisatie voor lerarenopleiders in Roemenië.

Een Belgische onderzoeker plant een studieverblijf aan de Universiteit van Trento in Italië.

Een Belgische student wil een semester studeren aan de Universiteit van Lapland in Finland.

Moeten zij een internationaal paspoort hebben?

Moeten zij een visum aanvragen?

Moeten zij rekening houden met controles aan de grenzen tussen de landen?

Moet er rekening gehouden worden met een verschil in behandeling tussen Europese burgers en niet-EU burgers?

Binnen de Schengenzone zijn de landsgrenzen en de grenscontroles verdwenen op grond van het Verdrag van Schengen dat het vrije verkeer van personen tussen de 26 deelnemende landen in Europa regelt. Burgers van de deelnemende landen kunnen vrij reizen binnen de Schengenzone. De landen van de Schengenzone mogen alleen in specifieke gevallen tijdelijke grenscontroles instellen wat bijvoorbeeld het geval was tijdens de coronacrisis. Controles blijven uitgevoerd worden bij de buitengrens van de Schengenzone.

7.2. Het Schengen Akkoord en de Schengen Overeenkomst

In 1985 sloten België, Nederland, Luxemburg, Duitsland en Frankrijk het Schengenakkoord in het klein stadje Schengen in Luxemburg. Het doel was een Europese grensvrije zone te creëren, een paspoortvrij reisgebied.

Voortaan zouden er geen wachtende voertuigen meer staan bij grenscontroles tussen deze landen.

7.3. Schengenzone

De Schengenzone wordt anno eind 2022 gevormd door 27 landen: België, Tsjechië, Denemarken, Estland, Finland, Frankrijk, *IJsland*, Italië, Kroatië, Litouwen, Letland, *Liechtenstein*, Luxemburg, Hongarije, Malta, Duitsland, Nederland, *Noorwegen*, Polen, Portugal, Oostenrijk, Griekenland, Slowakije, Slovenië, Spanje, Zweden en *Zwitserland*.

Opmerkelijk is dat het 22 landen van de Schengenzone lidstaten zijn van de Europese Unie en dat 4 landen geen lidstaten zijn van de Europese Unie, met name IJsland, Noorwegen, Zwitserland en Liechtenstein.

Sommige lidstaten van de Europese Unie maken dan weer geen deel uit van de Schengenzone

Ierland regelt de eigen reisruimte. Bulgarije, Cyprus en Roemenië maken nog geen deel uit van het Schengengebied. De Raad van de Europese Unie (Justitie en Binnenlandse Zaken) van 9 december 2022 zette het licht op groen voor de toetreding van Kroatië tot de Schengenzone (Bulgarije en Roemenië werden voorlopig niet toegelaten tot de Schengenzone). Op 10 november 2022 keurde het Europees Parlement de toetreding van Kroatië tot de 'vrije reiszone' voor eind 2022 goed.

Elke dag reizen er 3,5 miljoen mensen waaronder leraars, studenten en academici over een interne grens van de Europese Unie zonder grenscontroles en paspoortcontroles.

Eenmaal binnen het Schengengebied kunnen mensen van de ene lidstaat naar de andere reizen zonder onderworpen te worden aan grenscontroles. Bevoegde nationale autoriteiten kunnen personen wel controleren bij de binnengrenzen, bijvoorbeeld op verzoek van de politie om het toezicht tijdelijk op te voeren.

7.4. Het belang van Schengen

Het recht van vrij verkeer en verblijf van personen in de Europese Unie vormt ook de hoeksteen van het Europees burgerschap. Ook voor de industrie is een onbelemmerd goederenverkeer zonder

grenscontroles van fundamenteel belang. Zo moet de industrie door het wegvallen van interne grenscontroles niet voorzien in dure opslag aan grenscontroles. De just-in-time productiewijze laat hen toe geen onderdelen op voorraad op te slaan.

Neem bijvoorbeeld de auto-industrie. Motoren komen uit Spanje en worden op vaste tijden aan de assemblagelijin in Duitsland geleverd zonder tijdrovende grenscontroles en kosten voor het aanleggen van een voorraad onderdelen.

7.5. Het belang van Schengen voor niet-EU-burgers

Schengen omvat ook een gemeenschappelijk visumbeleid voor kort verblijf voor niet-EU-burgers en de voorwaarden voor reisverkeer van niet-EU-burgers waaronder niet-EU studenten en onderzoekers. Niet-EU-burgers met een visum voor het Schengengebied, kunnen bijna overal in Europa vrij reizen. Controles worden uitgevoerd bij de buitengrens van de Schengenzone.

7.6. De uitdagingen van Schengen

Migratiestromen en vluchtelingenstromen naar de Europese Unie zetten de werking van het Schengengebied onder druk. Zo zijn politici en burgers in verschillende lidstaten het onderling oneens over het te volgen vluchtelingenbeleid.

De terroristische criminaliteit verplichtte de uitbouw van een gecoördineerd beleid om de veiligheid binnen de Schengenzone te waarborgen.

Volgens het Schengenakkoord mogen lidstaten alleen in specifieke gevallen tijdelijke grenscontroles instellen. Zo werden opnieuw grenscontroles aan de binnengrenzen ingevoerd tijdens de coronacrisis.

Het Schengengebied is een van de fundamentele pijlers van het Europese project geworden.

Na Schengen werd het leven van Europeanen er een zonder grenzen.

Het zou hun wereld fundamenteel veranderen. Inbreuken op de Europese grensvrije zone of nog erger, het afschaffen van het Schengen Akkoord is niet zonder gevaren. Een dergelijke nefaste ontwikkeling zou uiteindelijk een einde kunnen maken aan de grote naoorlogse droom van een eengemaakt Europees continent.

Online bronnen

- Website Europees Parlement - Schengen: een gids over de Europese grensvrije zone
- <https://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/security/20190612STO54307/schengen-een-gids-over-de-europese-grensvrije-zone>
- Website Europese Commissie - Migration and Home Affairs - Schengen Area
- https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-area_nl

Vragen

- Wat betekent Schengen op het vlak van (interne) grenscontroles?
- Hoe heeft de Europese Unie het probleem van de wachtende voertuigen bij grenscontroles tussen de landen van de Europese Unie opgelost?
- Welke lidstaten van de Europese Unie maken deel uit van de Europese grensvrije (Schengen) zone?
- Welke lidstaten van de Europese Unie maken geen deel uit van de Europese grensvrije (Schengen) zone en worden behandeld als een 'buitengrens'?

Hoofdstuk 8: Het Europees burgerschap

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 08 Europees burgerschap

<https://www.youtube.com/watch?v=tC5KXhUqjD-g&t=12s>

Leerdoelen

De student kan:

- toelichten wat Europees burgerschap betekent
- op geïnformeerde wijze in dialoog gaan over wat het Europees burgerschap in de praktijk inhoudt
- uiteenzetten welke strategieën kunnen gehanteerd worden voor inspraak in Europese besluitvorming en dit illustreren aan de hand van de mogelijke rol hierin van drukingsgroepen
- kritisch reflecteren over de manier waarop men individueel actie kan ondernemen over onderwijskwesties in een Europees kader.

Inleiding

Bulgaren zijn EU-burgers. Zij hebben het recht van vrij verkeer en het recht van gelijke behandeling ongeacht nationaliteit. Daarom kunnen Bulgaren in Vlaanderen wonen en dezelfde vrije schoolkeuze uitoefenen als Vlaamse ouders en hun kinderen inschrijven bij de school van hun keuze.

Indien Bulgaarse kinderen worden geweigerd of indien voorrang werd verleend aan Vlaams kinderen, kunnen Bulgaarse ouders een klacht indienen bij de commissie leerlingenrechten.

Uw school bevindt zich in Meise in de Brussel rand. Zowel leerlingen als onderwijzend personeel klagen van geluidsoverlast veroorzaakt

door de luchthaven van Zaventem. Uw collega's rond Rome, Frankfurt, Schiphol, Barcelona, Lissabon, Wenen en Kopenhagen klagen over een gelijkaardige problematiek van lawaaihinder op school die het welzijn van de leerlingen aantast.

Welk initiatief zouden jullie als Europese burgers gezamenlijk kunnen nemen bij Europa om regeringen te dwingen geluidsoverlast rond en in scholen aan te pakken.

Of misschien vindt u dat de aanbevelingen in de 'Europese Kindergarantie' van de Europese Commissie in wetgeving moeten worden omgezet zodat iedere leerling in Europa recht heeft op een gratis evenwichtige schoolmaaltijd zoals in Frankrijk of een gratis gezond ontbijt. Dat zou de gelijke kansen voor kinderen die in armoede leven bevorderen, bijdragen tot een betere concentratie waardoor ook de schoolprestaties zouden verbeteren.

Dit hoofdstuk geeft achtereenvolgens:

- de definitie
- de doelstellingen
- en de inhoud van het Europees burgerschap
- en bespreekt tot slot het Europees burgerinitiatief.

8.1. Definitie van Europees burgerschap

Het burgerschap van de Europese Unie verwijst naar de relatie tussen de burger en de Europese Unie.

Iedereen die de nationaliteit van één van de EU-lidstaten heeft, is automatisch EU-burger.

Daaraan zijn rechten, plichten en deelname aan het politieke leven verbonden.

Het burgerschap van de Europese Unie is een aanvulling op het nationale burgerschap, en dus geen vervanging.

8.2. Doelstellingen van het Europees burgerschap

Europees burgerschap speelt een cruciale rol bij de vorming van een Europese identiteit. Wij zijn Europese burgers doordat wij burgers zijn van een Europese lidstaat.

Europees burgerschap is de basis van een nieuwe politieke ruimte, waaruit rechten en verplichtingen ontstaan die door het gemeenschapsrecht worden bepaald en die niet afhankelijk zijn van een bepaalde lidstaat.

8.3. Inhoud van het Europees burgerschap

Artikelen 18 tot en met 25 in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie zijn gewijd aan dit burgerschap.

Het Europees burgerschap houdt onder meer in het recht op vrijheid van verkeer, het verblijfsrecht en het petitierecht.

Tot op heden brengt het Europees burgerschap geen plichten voor de burgers van de Unie met zich mee. Hierin wijkt het Europees burgerschap in belangrijke mate af van het burgerschap van een lidstaat.

Een van de fundamentele rechten als Europees burger, namelijk het recht op democratische participatie in het Europese politieke besluitvormingsproces (artikel 39 van het Handvest), is het kiezen van de leden van het Europees Parlement door rechtstreekse verkiezingen.

8.4. Het Europees burgerinitiatief

Het Europees burgerinitiatief is een belangrijk instrument waarmee het concept van participerende democratie in de Europese Unie in de praktijk wordt gebracht (Artikel 11, lid 4, VEU).

Het is een instrument waarmee één miljoen burgers uit ten minste een kwart van de EU-lidstaten, na registratie en het verzamelen van minstens één miljoen handtekeningen, de Europese Commissie kunnen verzoeken hun voorstel dat verband moet houden met een onderwerp waarvoor de Commissie bevoegd is in het Europees Parlement te bespreken. De indieners worden geïnformeerd over het gevolg dat eraan wordt gegeven en of de Commissie al dan niet wetgeving zal voorstellen.

Sinds de inwerkingtreding van een verordening op het Europees burgerinitiatief in 2011, hebben onder meer de volgende initiatieven hun

weg naar de Commissie gevonden:

“Right2Water” waarin werd opgeroepen ervoor te zorgen dat alle Europese burgers kunnen genieten van het recht op water en sanitaire voorzieningen en dat de watervoorziening en het beheer van de watervoorraden wordt uitgesloten van de regels van de interne markt en de liberalisering.

“Stop vivisectie” waarin werd opgeroepen dierproeven te verbieden.

“Verbied glyfosaat” vraagt de invoering van een verbod op glyfosaat en de bescherming van mens en milieu tegen giftige bestrijdingsmiddelen.

“Minority SafePack” vraagt maatregelen voor inclusie en eerbiediging van de rijke culturele diversiteit van Europa, het aanpakken van taalkundige en culturele verarming, Europese steun voor diversiteit, minderheidstalen en meertaligheid.

“End the Cage Age” streeft de afschaffing van kooien voor landbouwdieren na en een omschakeling naar landbouwsystemen die ethischer en duurzamer zijn en dierenwelzijn respecteren.

Online bronnen

- Website van de Europese Commissie: EU-burgerschap
https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/eu-citizenship_nl
- Website Europese Unie: Europees burgerinitiatief
- https://europa.eu/citizens-initiative/_nl
- Website van de Europese Unie - Audiovisual Service - What is the European Citizens' Initiative? Take the initiative
<https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-158444?lg=EN%2F-NL>

Vragen

- Hoe word een persoon EU-burger?
- Welke rechten heeft een EU burger?
- Hoe lang mag een EU-burger in een andere lidstaat blijven zonder

formaliteiten te vervullen?

- Wat is een Europees burgerinitiatief?
- Welke zijn de voorwaarden om een Europees burgerinitiatief op te starten?
- Schets het verloop van de indiening tot afhandeling van een Europees burgerinitiatief?

Hoofdstuk 9: De Europese onderwijsruimte

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLAW

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 09 Europese onderwijsruimte

<https://www.youtube.com/watch?v=t1EyIegUazg>

Leerdoelen

De student kan:

- de bevoegdheidstoedeling (verdeling van de bevoegdheden tussen de Europese Unie en de lidstaten van de Europese Unie) op het vlak van onderwijs en opleiding toelichten
- het concept "Europese onderwijsruimte" toelichten
- de inrichting van het Nederlandstalig onderwijs in België schetsen.

Inleiding

Om in het opzet van een veerkrachtige en inclusieve Europese Unie te slagen, moeten lidstaten beroep doen op hun burgers. De sleutel tot succesvolle en productieve burgers is onderwijs en opleiding. Ieder van ons is op een of andere wijze betrokken bij het onderwijs: ouders met schoolgaande kinderen, studenten en cursisten, onderwijspersoneel en directies. Iedereen moet toegang hebben tot levenslang kwaliteitsvol onderwijs en opleiding. Belemmeringen voor het leren en voor het efficiënt levenslang leren moeten worden opgeheven. Maar wie bepaalt het beleid op het vlak van het onderwijs? Is dat uitsluitend de Vlaamse Minister van Onderwijs? Is er een rol weggelegd voor de Europese Unie?

Dit hoofdstuk is opgebouwd uit de volgende delen:

- de bevoegdheidsverdeling in het onderwijs
- de inrichting van het Nederlandstalig onderwijs
- de rol van Europa in het onderwijs.

9.1. De bevoegdheidsverdeling in het onderwijs

In België werd het onderwijs in de jaren tachtig gecommunautariseerd.

Sindsdien is de Vlaamse Gemeenschap verantwoordelijk voor het onderwijs in Vlaanderen en voor het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De Europese Unie heeft geen regelgevende bevoegdheid op het vlak van het onderwijs en kan de nationale onderwijssystemen bijgevolg niet harmoniseren.

Wel kan de Europese Unie op het vlak van onderwijs en beroepsopleiding, het optreden van de lidstaten ondersteunen, coördineren of aanvullen. Een voorbeeld hiervan is de financiering van samenwerkingsprojecten in het kader van het Erasmus+ programma.

De Europese onderwijsruimte moet dus tot stand worden gebracht door de nationale ministers van Onderwijs en de Europese Commissie kan voor dergelijke initiatieven financiering voorzien.

De artikelen 165 en 166 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie zet uiteen wat moet begrepen worden onder ondersteunen, coördineren of aanvullen van het onderwijsbeleid van de lidstaten.

9.2. De inrichting van het Nederlandstalig onderwijs

De juridische grondslag van ons huidig onderwijssysteem werd meer dan 60 jaar gelegd en berust op de principes in de Schoolpactwet van 29 mei 1959.

De sterk ideologische tegenstellingen van vorige eeuw mogen dan wel naar de achtergrond zijn verschoven, de juridische structuur met de verschillende onderwijsnetten is grotendeels blijven bestaan. Die onderliggende structuren bepalen de verschillen in rechtsverhouding tussen werkgever en personeelsleden in het onderwijs.

Gerechtelijke procedures met personeel en leerlingen kunnen dan ook

verschillen afhankelijk van het netwerk waar een personeelslid is tewerkgesteld en waar een leerling naar school gaat.

Het Nederlandstalig onderwijs bestaat uit 3 onderwijsnetten. Binnen elk net zijn er 1 of meer onderwijskoepels. Elke onderwijskoepel beschikt over eigen pedagogische begeleidingsdiensten.

Het gemeenschapsonderwijs is het officieel onderwijs dat de openbare instelling GO! van de Vlaamse Gemeenschap organiseert in opdracht van de Vlaamse overheid.

Het gesubsidieerd officieel onderwijs omvat het gemeentelijk en stedelijk onderwijs (georganiseerd door de gemeentebesturen en stadsbesturen) en het provinciaal onderwijs (georganiseerd door de provinciebesturen). De schoolbesturen zijn verenigd in respectievelijk de onderwijskoepel van Steden en Gemeenten (OVSG vzw) en van het Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV).

Het gesubsidieerd vrij onderwijs wordt ingericht door een privépersoon of privé-organisatie.

De koepel Katholiek Onderwijs Vlaanderen vertegenwoordigt de katholieke scholen.

Het overlegplatform Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers (OKO) vertegenwoordigt de Federatie van Onafhankelijke Pluralistische Emancipatorische Methodescholen (FOPEM), de Federatie Steinerscholen, de Raad van Inrichtende Machten van het Protestants-Christelijk Onderwijs (IPCO) en het Vlaams Onderwijs OverlegPlatform (VOOP)

Sommige scholen van het vrij onderwijs zijn niet aangesloten bij een koepel.

9.3. De rol van Europa in het onderwijs

De lidstaten hebben dan wel de volle bevoegdheid op het vlak van onderwijs, toch speelt het nationaal onderwijsbeleid zich in toenemende mate af binnen de Europese context.

Ook in Vlaanderen worden onderwijsverstrekkers aangespoord tot samenwerking in Europa. In Vlaanderen stimuleert en ondersteunt EPOS samenwerking, internationalisering en mobiliteit in onderwijs en vorming.

EPOS is in Vlaanderen verantwoordelijk voor het luik Erasmus+ Onderwijs en Vorming dat streeft naar kwaliteit in onderwijs, vorming en levenslang leren en de invulling van de Europese prioriteiten sociale inclusie, duurzaamheid, digitalisering en democratische participatie in het onderwijs.

In 1999 ondertekenden nationale ministers van onderwijs uit enkele lidstaten van de Europese Unie de Bolognaverklaring voor het creëren van een Europese ruimte voor hoger onderwijs. Dit zou gebeuren door de nationale systemen van hoger onderwijs zodanig te hervormen dat het universitair onderwijs vergelijkbaar werd.

Om de samenwerking in het beroepsonderwijs en beroepsopleiding te verbeteren en vergelijkbaar te maken, tekenden de ministers van onderwijs in 2002 de Kopenhagenverklaring.

Beiden beogen ook om grensoverschrijdende studiemobiliteit en stagemobiliteit een impuls te geven.

Deze ontwikkelingen resulteerden in een Europese kwalificatiestructuur (EQF).

De Europese kwalificatiestructuur is een instrument dat kwalificaties uit verschillende Europese landen vergelijkt, de internationale mobiliteit van lerenden en werkenden vergemakkelijkt en de transparantie en uitwisselbaarheid van kwalificaties versterkt.

Elk land stelt een overzicht op van alle kwalificaties die iemand er kan behalen.

Die kwalificaties worden dan in een hiërarchische structuur geplaatst in een nationaal kwalificatieraamwerk.

Door dat nationaal kwalificatieraamwerk te koppelen met het Europees kwalificatieraamwerk, kunnen kwalificaties uit verschillende landen met elkaar vergeleken worden.

Het Decreet betreffende de Vlaamse Kwalificatiestructuur beschrijft de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De Vlaamse kwalificatiestructuur (VKS) verzamelt alle erkende kwalifi-

caties op 8 niveaus.

Elk niveau is vastgelegd op basis van 5 elementen: kennis, vaardigheden, context, autonomie en verantwoordelijkheid. Er zijn beroepskwalificaties en onderwijskwalificaties op alle 8 kwalificatieniveaus.

Online bronnen

- Website Europese Unie - European Education Area
<https://education.ec.europa.eu>
- Website European Union - Education - European Qualifications Framework
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&furtherPubs=yes&pubId=8071&langId=en>
- <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=0&langId=null>
- Website Vlaamse Overheid - Edulex - Decreet betreffende de kwalificatiestructuur
<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14111>
- Website Vlaamse Overheid - Onderwijs en Vorming - VKS Vlaamse Kwalificatiestructuur
<https://vlaamsekwalificatiestructuur.be/wat-is-vks/europa/>
- <https://vlaamsekwalificatiestructuur.be/wat-is-vks/kwalificatieniveaus/>
- Website EPOS
<https://www.epos-vlaanderen.be>
- Website Europese Commissie - The Bologna Process and the European Higher Education Area
<https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/bologna-process>
- Website European Higher Education Area - Bologna Process
<http://www.ehea.info>
- Website Europese Commissie - The Copenhagen Process: the European Vocational Education and Training policy
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_04_293
- Website EUR-Lex - Copenhagen Declaration
<https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/enhanced-eu-cooperation-in-vocational-education-and-training.html>
- Website EUR-Lex - Proces van Kopenhagen

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=legisum%3Aef0018>
- Website EUR-Lex - Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

Vragen

- Wie bepaalt het beleid op het vlak van het onderwijs? Is dat uitsluitend de Vlaamse Minister van Onderwijs?
- Is er een rol weggelegd voor de Europese Unie? Welke?
- Waarom verschillen gerechtelijke procedures met personeel en leerlingen al naargelang het netwerk waar een personeelslid is tewerkgesteld of waar een leerling naar school gaat?
- Welke onderwijsnetten bestaan er in Vlaanderen en het Nederlandstalig onderwijs in Brussel?
- Wat is EPOS? Wat doet EPOS in Vlaanderen?
- Hoe draagt de Bologna-verklaring bij tot het creëren van een Europese ruimte voor hoger onderwijs?
- Hoe draagt de Kopenhagen-verklaring bij tot het creëren van een Europese ruimte voor het beroepsonderwijs?
- Wat is de Europese kwalificatiestructuur? Hoe werkt de Europese kwalificatiestructuur? Wat beoogt de Europese kwalificatiestructuur?
- Hoe werd de Europese kwalificatiestructuur uitgewerkt in Vlaanderen?

Hoofdstuk 10: Grondrechten en democratie in de Europese Unie

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 10 Europese grondrechten

<https://www.youtube.com/watch?v=INv8xRIFfiY&t=6s>

Leerdoelen

De student kan:

- de grondrechten van de Europese Unie en hun vindplaats in de Verdragen opsommen
- illustreren aan de hand van voorbeelden hoe grondrechten en democratie doorwerken in het onderwijs
- het concept rechtsstaat en de dynamiek van de rechtsstaat gebaseerd op grondrechten toelichten.

Inleiding

Dit hoofdstuk is gewijd aan de grondrechten in de Europese Unie, de democratische bestuursvorm en de doorwerking ervan in het onderwijs.

De Europese Unie heeft in de loop der jaren geprobeerd het democratische gehalte van de Europese Unie als geheel te vergroten en de rechtstaat stevig te verankeren. Grondrechten vormen de wereld van het individu, ook op school. Op school zijn alle leerlingen gelijkwaardig, moeten alle leerlingen behandeld worden met eerbied en moeten hun rechten gerespecteerd worden. Leerlingen moeten er hun mening vrij kunnen uiten en inspraak hebben over hun rechten en plichten. Dat is niet steeds het geval. Doorheen de geschiedenis en zelfs vandaag nog worden personen of groepen hun recht op onderwijs ontnomen of worden hun rechten in het onderwijs geschonden.

Dit hoofdstuk bestaat uit de volgende onderdelen:

- Wat zijn grondrechten en waar kunnen we ze vinden?
- Wat is een democratische bestuursvorm?
- Hoe werken grondrechten en democratie door in het onderwijs?

10.1. Grondrechten in de Europese Unie

Grondrechten zijn zo belangrijk dat ze werden opgenomen in een afzonderlijk document: het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.

Daarnaast liggen de grondrechten van de Europese Unie juridisch verankerd in het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) (artikel 3, lid 5; artikel 9VEU) en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU). Grondrechten spelen ook een belangrijke rol in de betrekkingen van de Europese Unie met de rest van de wereld (artikel 3, lid 5, VEU).

De bescherming van privacy en van persoonsgegevens is als grondrecht verankerd in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (artikel 8) en in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (artikel 16 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie).

De rechten van kinderen vormen een van de speerpunten van het Europees grondrechtenbeleid.
Uiteraard gelden die rechten ook in het onderwijs.

10.2. Een democratische bestuursvorm

Grondrechten en democratie ondersteunen elkaar. Grondrechten zoals participatie en politieke rechten zijn noodzakelijk voor het functioneren van een democratie. Democratie draagt bij aan het respect voor grondrechten zoals de gelijkheidsidee.

Maar er kan ook een spanningsverhouding zijn tussen grondrechten en democratie. Zo zou de democratische meerderheid kunnen besluiten nemen die de grondrechten van een minderheidsgroep kunnen aantasten. Daarom stellen grondrechten beperkingen aan democra-

tisch tot stand gekomen wetgeving en beleid.

Stel dat in de buurt van de school een autoweg van de cargo afdeling van een luchthaven naar een grote multinational wordt aangelegd. De snelweg kan dan wel een goede zaak zijn voor de tewerkstelling en economie, maar zal door de geluidshinder veroorzaakt door de vrachtwagens in de nabijgelegen woonwijk en de school zorgen voor aanzienlijke overlast en vervuilde lucht.

Democratie is een bestuursvorm gebaseerd op de representatieve democratie.

Een Europese burger heeft automatisch politieke rechten. Elke volwassen burger van de Europese Unie heeft het recht om zich kandidaat te stellen en zijn of haar stem uit te brengen bij de verkiezingen voor het Europees Parlement. Elke burger van de Europese Unie heeft het recht om zich verkiesbaar te stellen en te stemmen in het land waar zij wonen of in het land van herkomst.

De Europese Unie is gebaseerd op de rechtsstaat. Besluitvorming en acties zijn gebaseerd op verdragen die vrijwillig en op democratische wijze door de lidstaten zijn aanvaard. Recht en justitie worden gehandhaafd door een onafhankelijke rechterlijke macht.

In een democratie kunnen burgers vrij hun mening uiten en hun politieke leiders kiezen.

Vrije media, academische vrijheid en het maatschappelijk middenveld moeten hun rol kunnen spelen bij het stimuleren van een open debat, vrij van binnenlandse of buitenlandse kwaadwillige inmenging. Maar toenemend extremisme, inmenging in verkiezingen, verspreiding van manipulatieve informatie en bedreigingen van journalisten vormen een bedreiging voor de democratie in de Europese Unie. Daarom heeft de Europese Commissie een actieplan voor Europese democratie ontwikkeld dat berust op drie pijlers.

De eerste pijler beoogt het bevorderen van vrije en eerlijke verkiezingen door transparantie van gesponsorde politieke inhoud en de regels op de financiering van Europese politieke partijen te versterken.

De tweede pijler is het versterken van de vrijheid en pluriformiteit van

de media door onder meer de veiligheid van journalisten te garanderen en het misbruik van rechtszaken ter ontmoediging van burgerparticipatie aan te pakken.

De derde pijler pakt desinformatie en buitenlandse inmenging aan. Onlineplatforms hebben terzake verplichtingen en verantwoordingsplicht.

10.3. Doorwerking van grondrechten en democratie en rechtsstaat in het onderwijs

De rol van het onderwijs in het vormen van actieve, geïnformeerde en verantwoordelijke burgers is algemeen aanvaard. Toch blijkt uit de huidige praktijk dat er een grote kloof gaapt tussen de retoriek en realiteit.

In heel Europa wordt van onderwijs en opleiding verwacht dat ze een bijdrage leveren tot sociale cohesie en tot de bevordering van gemeenschappelijke Europese waarden en de vorming van actieve democraten.

Actief burgerschap is een belangrijke doelstelling in het onderwijs. Actief burgerschap omvat kennis en inzicht hebben, vaardigheden en bekwaamheden, en attitudes en waarden ontwikkelen om op een positieve manier actief deel te nemen aan de samenleving. Dit vereist inzicht in de politieke basisstructuren, in instanties en instellingen die betrokken zijn bij beleid, in de opbouw van de samenleving, en in de organisatie van openbare financiën en van het bedrijfsleven.

Democratie en betrokkenheid van leerlingen in het onderwijs zijn belangrijk voor het aanleren van democratisch burgerschap. De principes van democratie en rechtstaat vonden ingang in een aantal onderwijsdecreten waarbij scholen rekening moeten houden met de mening en de bezorgdheden van leerlingen.

Het Vlaamse decreet betreffende gelijke onderwijskansen voerde een inschrijvingsrecht in voor elke leerling met het doel optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen te realiseren, uitsluiting, segregatie en discriminatie te vermijden en cohesie te bevorderen.

De Commissie inzake leerlingenrechten oordeelt over klachten van ouders wanneer een school de inschrijving van hun kind weigert of over klachten tegen een school voor gewoon onderwijs die de inschrijving van een kind met specifieke onderwijsbehoeften waarvoor redelijke aanpassingen werden gevraagd, ontbindt.

Het decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad geeft actieve inspraak aan de onderwijsbetrokkenen bij het realiseren van de onderwijs- en opvoedkundige opdrachten van de scholen.

De rechten van leerlingen om een definitieve evaluatiebeslissing aan te vechten en hun rechten om een beslissing tot definitieve uitsluiting uit een school aan te vechten, werden vastgelegd in de Codex Secundair Onderwijs.

Online bronnen

- Website Europees Parlement - Democratie en mensenrechten - Bescherming van de grondrechten in de Unie
<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/nl/democracy-and-human-rights/fundamental-rights-in-the-eu>
- Website Europese Commissie - European Democracy Action Plan
- https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_en
- Website EUR-Lex - Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- Website EUR-Lex - Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT>
- Website EUR-Lex - Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

Vragen

- Welke zijn de grondrechten van de Europese Unie?
- In welke documenten van de Europese Unie zijn de grondwetten opgenomen?
- Wat is de verhouding tussen grondrechten en democratie?
- Wat betekent het dat de Europese Unie is gebaseerd op de rechtsstaat. 10.3. Doorwerking van grondrechten en democratie en rechtsstaat in het onderwijs
- Welke rol speelt het onderwijs in het vormen van actieve, geïnformeerde en verantwoordelijke burgers?
- Welke zijn de drie pijlers van het actieplan voor Europese democratie?
- Geef enkele voorbeelden van de doorwerking van de democratie en rechtstaat in het onderwijs.

Hoofdstuk 11: Tuchtprocedures in het Nederlandstalig secundair onderwijs

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLAW

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 11 Rechten in tuchtprocedures

<https://www.youtube.com/watch?v=IBeXe3Yaiqw>

Leerdoelen

De student kan:

- de theoretische begrippen en tuchtprocedure tegen een leerling in het secundair onderwijs toepassen aan de hand van de relevante decretale bepalingen
- de volledige tuchtprocedure tegen een leerling in het secundair onderwijs voeren
- kritisch reflecteren over de uitdagingen verbonden aan de rechten van leerlingen die verwickeld zijn in tuchtprocedures, in het bijzonder een definitieve uitsluiting.

Inleiding

Dit hoofdstuk is gewijd aan tuchtprocedures tegen leerlingen in het secundair onderwijs.

Alle scholen komen in aanraking met probleemgedrag, wat scholen en leerkrachten onder druk zet en soms doet overgaan tot een definitieve uitsluiting.

Een tuchtbeslissing impliceert vaak negatieve gevolgen voor de leerling en de leef- en leeromgeving.

Zo moeten leerkrachten die in de loop van het jaar een elders uitgesloten leerling moeten opvangen, werken aan een gewijzigde groeps-

dynamica. Indien zij daar niet in slagen, ontstaat opnieuw probleemgedrag.

Leerlingen die definitief uitgesloten worden, kennen dan weer een verhoogd risico op schooluitval en hebben verlaagde slaagkansen. De uitsluiting zorgt vaak voor een verlaagde schoolbinding en een verhoogde maatschappelijke kwetsbaarheid.

Jongens zijn nog steeds oververtegenwoordigd in de groep. Ook hun percentage van vroegtijdig schoolverlaters blijft problematisch. Het is dan ook belangrijk ter bevordering van de onderwijsloopbaan van leerlingen, snel in te grijpen wanneer problematisch gedrag zich voordoet, definitieve uitsluitingen te vermijden en het orde- en tuchtbeleid in scholen te optimaliseren.

Een uitsluiting, in het bijzonder een definitieve uitsluiting, dreigt het recht op onderwijs uit te hollen. Het is een uitdaging om bij definitieve uitsluiting het schoolse traject van de betrokken leerling intact te houden.

In de mate van het mogelijke worden leerlingen die definitief worden uitgesloten meegenomen tot het einde van het schooljaar. Dat houdt soms wel in dat jongeren niet meer op de reguliere manier schoollopen, maar in elk geval wel de kans krijgen hun examens af te leggen. Het leeuwendeel van de uitsluitingen doet zich dan ook voor op het einde van het schooljaar.

Dit hoofdstuk behandelt:

- de Vlaamse regelgeving
- de kenmerken van een tuchtprocedure en de rechten van de leerling en de ouders
- de tuchtprocedure.

11.1. De Vlaamse regelgeving

Schooldirecties en personeel hebben de verplichting de orde op school te handhaven en hebben het recht om schendingen van de leefregels en onaanvaardbaar gedrag te bestraffen.

Zij moeten zich daarbij wel houden aan de decretale voorschriften en aan het eigen schoolreglement.

De decretale bepalingen staan in de Codex Secundair Onderwijs.

In het schoolreglement staan de leefregels die in een bepaalde school gelden en de maatregelen in geval een leerling deze leefregels op die bepaalde school schendt. Het pedagogisch project van een school zal hier verder concreet invulling aan geven.

Indien een leerling de leefregels schendt en materiële schade aanricht of zich fysiek of verbaal agressief gedraagt of zich schuldig maakt aan vergaande ordeverstoring dan kan een tuchtmaatregel van tijdelijke uitsluiting of van definitieve uitsluiting worden opgelegd.

In afwachting van het onderzoek, kan ook een preventieve schorsing worden uitgesproken.

Een preventieve schorsing is geen tuchtmaatregel maar een bewaren-de maatregel met het doel na een incident of vergrijp de leerling aan het onderwijsgebeuren te onttrekken zodat opnieuw een sereen en onderwijsvriendelijk klimaat kan worden gecreëerd.

11.2. Kenmerken van een tuchtprocedure en de rechten van de leerling en de ouders

Een collectieve uitsluiting waarbij in één beslissing meerdere leerlingen worden uitgesloten kan niet. Voor elke leerling moet een individueel tuchtdossier worden aangemaakt.

Bij schoolverandering mag de nieuwe school niet "voortbouwen" op een tuchtdossier en een tuchtmaatregel die is genomen in de voorgaande school. Met andere woorden de leerling moet opnieuw kunnen starten.

De tuchtmaatregel moet bovendien in overeenstemming zijn met de ernst van de feiten en mag de grenzen van de redelijkheid niet overschrijden. Er mag dus geen wanverhouding bestaan tussen de bewezen feiten en de uitgesproken tuchtmaatregel.

Dat geldt in het bijzonder voor een definitieve uitsluiting in de laatste maanden van het schooljaar.

Een preventieve schorsing kan in principe maximaal 10 opeenvolgende lesdagen bestrijken en mag met maximaal 10 opeenvolgende

lesdagen worden verlengd.

Een tijdelijke uitsluiting omvat minimaal 1 en maximaal 15 opeenvolgende lesdagen.

Een leerling kan in het schooljaar meer dan eens tijdelijk worden uitgesloten doch enkel indien zich telkens een nieuw feit van regelschending heeft voorgedaan.

Een definitieve uitsluiting gaat in hetzij onmiddellijk, hetzij op 31 augustus van het lopende schooljaar.

Als een definitieve uitsluiting op het einde van het schooljaar ingaat, dus op 31 augustus, dan heeft ze betrekking op het daaropvolgende schooljaar en komt de uitsluiting per definitie neer op uitschrijving uit het leerlingenbestand van de school.

In geval van een definitieve uitsluiting die nog in de loop van het schooljaar ingaat, blijft de leerling ingeschreven in de school in afwachting dat een andere school gevonden. Daarbij wordt van de ouders en de leerling verwacht dat zij actief meewerken aan de inschrijving in een nieuwe school.

In afwijking hiervan kan de school waar een leerling definitief wordt uitgesloten, de leerling toch uitschrijven vanaf de tiende lesdag die volgt op de dag dat de definitieve uitsluiting ingaat, wanneer de leerling niet meer leerplichtig is en wanneer de betrokken personen blijken van manifeste onwil om op het aanbod van verandering van school in te gaan.

Zowel bij schorsing als bij uitsluiting wordt de leerling het recht ontnomen om deel te nemen aan onderwijsactiviteiten met inbegrip van evaluaties.

Het is de school die beslist of de leerling al dan niet op school moet aanwezig zijn.

Is aanwezigheid niet verplicht, dan kunnen de ouders of de leerling niettemin een vraag stellen om de leerling op te vangen.

Ofwel gaat de school daarop in en bepaalt dan autonoom de invulling van de opvang.

Ofwel weigert de school daarop in te gaan maar dan moet deze weigering wel schriftelijk én gemotiveerd worden meegedeeld.

Bij een schending van de leefregels die niet van aard is om tuchtmaatregelen te nemen, kunnen andere maatregelen worden genomen die een leerling bepaalde voorzieningen ontzeggen of bepaalde verplichtingen opleggen als daardoor redelijkerwijs verondersteld mag worden dat deze maatregelen dezelfde remediërende of corrigerende effecten bij de leerling zullen bereiken.

De bevoegdheid tot schorsing of uitsluiting ligt bij de directeur of zijn afgevaardigde.

Elkeen die daartoe is gemachtigd door het schoolbestuur is bevoegd tot het opleggen aan de leerling van andere maatregelen dan tuchtmaatregelen bij schending van de leefregels.

In afwachting van het onderzoek naar een voorval, kan de leerling preventief worden geschorst als bewarende maatregel. De preventieve schorsing kan onmiddellijk uitwerking hebben en wordt aan de leerling ter kennis gebracht.

11.3. De tuchtprocedure

Het naleven van de in de codex secundair onderwijs en het schoolreglement vastgelegde procedure is bepalend voor de al dan niet ontvankelijkheid en gegrondheid van de tuchtbeslissing.

Voorafgaand aan de beslissing tot definitieve uitsluiting, moet het advies van de klassenraad worden ingewonnen dat in het tuchtdossier moet worden opgenomen.

De intentie tot het opleggen van een tuchtmaatregel wordt vervolgens aan de ouders of de meerderjarige leerling schriftelijk ter kennis gebracht.

De leerling en ouders hebben inzage in het tuchtdossier en zij worden gehoord.

De bevoegdheid tot preventieve schorsing of tot het opleggen van tuchtmaatregelen ligt bij de directeur van de school of zijn afgevaardigde. Elke genomen beslissing wordt schriftelijk gemotiveerd met

vermelding van de mogelijkheid tot beroep.

De ouders of de meerderjarige leerling kunnen in beroep gaan tegen een beslissing tot definitieve uitsluiting volgens de beroepsprocedure vastgelegd in het schoolreglement.

Dit gebeurt door middel van een gedateerd en ondertekend verzoekschrift dat ten minste het voorwerp van het beroep met de omschrijving van de feiten en de ingeroepen bezwaren motiveert.

Het schoolbestuur stelt de beroepscommissie samen met inachtneming van de decretale bepalingen. In de beroepscommissie zetelen 'interne leden' met uitzondering van de directeur of zijn afgevaardigde die de beslissing heeft genomen en 'externe leden' zijnde personen die extern zijn aan het schoolbestuur.

De beroepscommissie heeft volheid van bevoegdheid en beslist op grond van inhoudelijke of procedurele overwegingen. De beroepscommissie hoort de ouders en de leerling en kan ook leden van de begeleidende klassenraad oproepen.

Ingeval van schending van de termijnen of vormvereisten in het schoolreglement, zal de beroepscommissie het beroep onontvankelijk verklaren.

Wanneer het beroep ontvankelijk is, zal de beroepscommissie de gegrondheid ervan nagaan en onderzoeken of de tuchtmaatregel in overeenstemming is met de decretale en reglementaire onderwijsbepalingen en met het eigen schoolreglement.

Het resultaat van het beroep wordt aan de betrokken personen schriftelijk meegedeeld binnen de termijn bepaald in het schoolreglement. Bij overschrijding van deze termijn is de omstreden definitieve uitsluiting van rechtswege nietig.

De beslissing van de beroepscommissie vermeldt ook de beroepsmogelijkheden.

Het schoolbestuur is verplicht de beslissing van de beroepscommissie te volgen.

Pas na uitputting van het schoolintern beroep kan de stap naar de rechtbank worden gezet.

Voor het gemeenschapsonderwijs, stedelijk en gemeentelijk onderwijs, en het provinciaal onderwijs wordt een verzoekschrift tot vernietiging van de definitieve uitsluiting ingediend bij de Raad van State binnen de 60 dagen na de betekening van de beslissing.

In geval van een tuchtstraf uitgesproken door een vrije onderwijsinstelling, is de rechtbank van eerste aanleg bevoegd.

Het lijkt geen twijfel dat zelfs met een strikte regelgeving en een zorgvuldig schoolreglement, scholen niet alle gedragingen van de leerlingen in goede banen zullen kunnen leiden.

Uiteindelijk is het de rechtbank, die het geschil zal beslechten.

Online bronnen

- Website Edulex - Codex Secundair Onderwijs
- <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14289>

Vragen

- Wat is binnen de tuchtprocedure de relevantie van het schoolreglement?
- Zet aan de hand van de decretale bepalingen in de Codex Secundair Onderwijs de opeenvolgende stappen van de tuchtprocedure uiteen en de bescherming van de rechten van de leerling in deze procedure.
- Waar kan u de leefregels die in een bepaalde school gelden en de maatregelen in geval een leerling deze leefregels op die bepaalde school schendt vinden?
- Onder welke voorwaarden kunnen leerlingen die samen een inbreuk op de leefregels plegen, worden uitgesloten?
- Wat betekent het dat een tuchtmaatregel in overeenstemming moet zijn met de ernst van de feiten?
- Wat is de maximale duur van een preventieve schorsing in het secundair onderwijs? Vermeld het artikel in de Codex Secundair Onderwijs.
- Wat is de maximale duur van een tijdelijke uitsluiting? Vermeld het artikel in de Codex Secundair Onderwijs.

- Wanneer gaat een definitieve uitsluiting in? Vermeld het artikel in de codex secundair onderwijs.

Hoofdstuk 12: Betwistingen van examens en studievoortgang in het Nederlandstalig secundair onderwijs

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 12 Rechten bij betwistingen over studievoortgang

<https://www.youtube.com/watch?v=kfNAZypTPJY&t=1s>

Leerdoelen

De student kan:

- de theoretische begrippen en procedures van toepassing op studievoortgang en in het bijzonder op examenbetwistingen in het secundair onderwijs uiteenzetten
- de theoretische begrippen en procedures van toepassing op studievoortgang en in het bijzonder op examenbetwistingen in het secundair onderwijs toepassen op een concrete casus
- kritisch reflecteren over de uitdagingen verbonden aan de rechten van leerlingen die verwikkeld zijn in examenbetwistingen.

Inleiding

Leerlingen evalueren is in de eerste plaats mensenwerk. Evalueren vertrekt vanuit de basisprincipes van gelijkheid en transparantie en vanuit het respect voor de eigenheid van elke leerling.

Vanuit diverse invalshoeken worden in de loop van het schooljaar gegevens verzameld over elke leerling. Die gegevens vormen de grondslag van de eindbeoordeling van de leerling die weergeeft in welke mate kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes werden verworven. Elke klas bestaat uit veel leerlingen die elk een andere beginsituatie

kennen. Elke leerling zal dan ook in de loop van een schooljaar een eigen ontwikkeling meemaken.

Wanneer die ontwikkeling en groei grillig verloopt, is het belangrijk regelmatig te communiceren over de voortgang van een leerling met de ouders en met de andere leraren om eventueel het leerproces bij te sturen en zo in de mate van het mogelijke te vermijden dat de leerling tijdens de examens tegen problemen aanloopt.

12.1. Vlaamse regelgeving inzake examenbetwistingen in het secundair onderwijs

De decretale bepalingen op examens en studievoortgang staan in de Codex Secundair Onderwijs en in het Besluit betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs.

12.2. De kenmerken van betwistingen over examens en studievoortgang

In het secundair onderwijs onderscheiden we drie soorten klassenraden: de toelatingsklassenraad, de begeleidende klassenraad en de delibererende klassenraad.

De toelatingsklassenraad beslist over onder meer de vraag van ouders om een leerling zonder getuigschrift basisonderwijs te laten overstappen naar het secundair onderwijs.

Als de leerling het eerste jaar secundair onderwijs met vrucht beëindigt, heeft hij overigens recht op het getuigschrift basisonderwijs.

De begeleidende klassenraad staat in voor de evaluatie van de vorderingen van een bepaalde groep leerlingen en bij besluitvorming over definitieve verwijdering van een leerling in het kader van een tuchtprocedure.

Het is de delibererende klassenraad die belangrijk is bij beslissingen over examens en studievoortgang.

De delibererende klassenraad heeft ambtshalve stemgerechtigde en ambtshalve raadgevende leden die onpartijdig oordelen.

Geen enkel lid van de delibererende klassenraad mag deelnemen aan een beslissing over een bloed- of aanverwant tot met de vierde graad of over een leerling aan wie hij privélessen of een schriftelijke cursus heeft gegeven.

Een daadwerkelijke deliberatie betekent het afwegen van positieve en negatieve resultaten van de leerling waarbij met het gehele dossier van de desbetreffende leerling moet rekening gehouden worden. De delibererende klassenraad moet onder meer rekening houden met de resultaten van proeven, toetsen of examens, de resultaten van de geïntegreerde proef, maar ook met de beslissingen, vaststellingen en de adviezen van de begeleidende klassenraad in de loop van het jaar.

De beslissingen van de delibererende klassenraad moeten dan ook zorgvuldig gemotiveerd zijn.

De beslissingen worden in een proces-verbaal opgemaakt.

Daarnaast bevatten de notulen de elementen die tot de desbetreffende beslissingen hebben geleid. Beide documenten dienen gedurende vijftig jaar bewaard te worden.

De klassenraad kan tot een stemming overgaan indien nodig. Het resultaat hiervan wordt in de notulen opgenomen. Bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

Beslissingen van de delibererende klassenraad worden normaliter genomen uiterlijk 30 juni.

In uitzonderlijke en individuele gevallen kan de delibererende klassenraad de beslissing uitstellen en sommige leerlingen een bijkomende proef laten afleggen op basis van herexamens, vakantiewerk of lectuur, enz.

12.3. De procedure in geval van examenbetwistingen in het secundair onderwijs

Over de eindbeslissingen over de leerlingenevaluatie van de klassenraad kunnen ouders en leerlingen overleg met de directeur of zijn afgevaardigde vragen.

De directeur kan de beslissing van de klassenraad bevestigen, wijzigen of de klassenraad opnieuw laten samenkomen.

De betrokken personen nemen de beslissing schriftelijk in ontvangst.

Het overleg vindt plaats tussen de directeur of zijn afgevaardigde en de betrokken personen binnen een redelijke termijn nadat die laatsten het evaluatieresultaat in ontvangst hebben genomen. Die termijn wordt in het schoolreglement bepaald.

Pas daarna kunnen de ouders of de leerling intern beroep aantekenen volgens de vormvereisten en binnen de termijnen vastgelegd in het schoolreglement van de betrokken onderwijsinstelling.

Zij doen dat met een gedateerd en ondertekend verzoekschrift, dat ten minste het voorwerp van het beroep met de feitelijke omschrijving en motivering van de ingeroepen bezwaren vermeldt. Bij deze omschrijving mogen zij overtuigingsstukken voegen.

Het beroep wordt behandeld door een beroepscommissie met interne en externe leden.

De beroepscommissie beslist autonoom om tot een gefundeerde beslissing te komen en kan leden van de klassenraad oproepen of bijkomende proeven of opdrachten aan de leerling opleggen.

Het beroep wordt behandeld door de beroepscommissie en leidt tot hetzij de gemotiveerde afwijzing op grond van onontvankelijkheid ingeval van schending van termijn of vormvereisten, hetzij de bevestiging van het oorspronkelijk evaluatieresultaat of de vervanging door een ander evaluatieresultaat.

Het resultaat van het beroep wordt aan de betrokken personen schriftelijk ter kennis gebracht uiterlijk op 15 september.

Als de ouders of de leerling na de uitspraak van de beroepscommissie nog steeds van oordeel zijn dat de beslissing onterecht is genomen, kunnen zij binnen een termijn van 60 dagen na bekendmaking van de

beslissing een verzoek tot vernietiging indienen bij de Raad van State.

De Raad van State kan zich in geen geval in de plaats van de delibererende klassenraad stellen, maar kan wel de bestaande beslissing van de klassenraad nietig verklaren waarna de school opnieuw een beslissing moet nemen.

De Raad oordeelt dus enkel over de al dan niet onwettigheid van de genomen beslissing.

Om de theoretische kennis te toetsen aan de praktijk, kan de student de arresten over examenbetwistingen van de Raad van State opzoeken en lezen.

Online bronnen

- Website Edulex - Codex Secundair Onderwijs
<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14289>
- Website Edulex - Besluit van de Vlaamse regering betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs
<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13329>

Vragen

- Welke zijn de decretale bepalingen van toepassing op examens en studievoortgang in het secundair onderwijs?
- Welke klassenraad beslist over examens in het secundair onderwijs?
- Leg de opeenvolgende stappen van de procedure in geval van examenbetwistingen in het secundair onderwijs uiteen en de bescherming van de rechten van de leerling in deze procedure.

Hoofdstuk 13: De waarden van de Europese Unie en het Europees motto 'in verscheidenheid verenigd'

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLAW

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 13 Europese waarden en motto 'in verscheidenheid verenigd'

<https://www.youtube.com/watch?v=XYSm0Nvlugo&t=146s>

Leerdoelen

De student kan:

- de Europese waarden en de vindplaats ervan uiteenzette
- de betekenis van het motto: "in verscheidenheid verenigd" toelichten
- illustreren aan de hand van voorbeelden hoe deze waarden worden uitgewerkt in het onderwijs.

Inleiding

Dit hoofdstuk is gewijd aan de Europese waarden en aan het Europees motto "in verscheidenheid verenigd" en de doorwerking ervan in het onderwijs.

Heeft u al over Europese waarden en het motto van de Europese Unie "Unity in diversity" of "In verscheidenheid verenigd" gehoord? Een land dat wil toetreden tot de Europese Unie moet de Europese waarden eerbiedigen. Elke lidstaat van de Europese Unie heeft zijn eigen cultuur, taal en traditie, maar alle lidstaten delen dezelfde gemeenschappelijke waarden. Het overdragen van kennis over deze Europese waarden en over diversiteit in Europa is van cruciaal belang om een

coherente Europese samenleving op te bouwen, het samenhangingsgevoel te bevorderen en de verbondenheid van de Europese familie in stand te houden.

13.1. De waarden van de Europese Unie

De Europese waarden staan in artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie.

Ze beogen onder meer inclusie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid en solidariteit in Europa te bewerkstelligen.

Artikel 2 onderscheidt de volgende Europese waarden: menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat, en de mensenrechten.

De Europese waarden werden ook uitdrukkelijke opgenomen in de preambule van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. De lidstaten hebben de plicht om de rechten van het Handvest te eerbiedigen en de beginselen ervan in acht te nemen en de lidstaten zijn verplicht om de toepassing van het Handvest te bevorderen. Individuele vrijheden, zoals de vrijheid van meningsuiting en het recht op onderwijs worden beschermd door het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

De menselijke waardigheid is onschendbaar. Zij moet gerespecteerd en beschermd worden en is de basis van de grondrechten.

De vrijheid van beweging geeft burgers het recht om overal in de Europese Unie te reizen en te wonen.

De werking van de Europese Unie is gebaseerd op de representatieve democratie. Een Europees burger heeft automatisch politieke rechten waaronder het recht om zich kandidaat te stellen en het recht zijn of haar stem uit te brengen bij de verkiezingen voor het Europees Parlement.

Gelijkheid gaat over gelijke rechten voor de wet voor alle burgers. Het beginsel van gelijkheid tussen mannen en vrouwen vormt de basis voor de Europese integratie.

De Europese Unie is gebaseerd op de rechtsstaat. Alles wat zij doet, is gebaseerd op verdragen die vrijwillig en op democratische wijze door de lidstaten zijn aanvaard. Recht en justitie worden gehandhaafd door een onafhankelijke rechterlijke macht.

De mensenrechten worden beschermd door het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Zij omvatten het recht om ge-vrijwaard te blijven van discriminatie op grond van geslacht, ras, et-nische afstamming, godsdienst, overtuiging, handicap, leeftijd of sek-suele geaardheid, het recht op de bescherming van persoonsgegevens en het recht op toegang tot de rechter.

In 2012 heeft de Europese Unie de Nobelprijs voor de Vrede gekregen voor haar inzet voor vrede, verzoening, democratie en mensenrechten in Europa.

13.2. Het Europees motto "in verscheidenheid verenigd"

Het Verdrag betreffende de Europese Unie bepaalt dat de Unie haar rijke verscheidenheid van cultuur en taal eerbiedigt en toeziet op de instandhouding en de ontwikkeling van het Europese culturele erfgoed.

Het Europees motto geeft aan dat de samenwerking in Europees verband en het Europese streven naar vrede en welvaart gevoed worden door de vele verschillende culturen, talen en tradities van het Europees continent.

Meertaligheid is van essentieel belang voor de werking van de Euro-pese Unie.

Regels in een taal die de burger verstaat en die gepubliceerd worden is immers een fundamenteel onderdeel van de democratie en van de rechtsstaat

Daarom wordt Europese regelgeving gepubliceerd in elk van de officiële talen van de Europese Unie en kunnen burgers zaken aan het Hof van Justitie van de Europese Unie voorleggen in elk van die officiële talen.

13.3. Enkele voorbeelden van hoe Europese waarden en het motto uitgewerkt worden in het onderwijs

De Europese doelstelling bestaat erin alle burgers van de Europese Unie vanaf jonge leeftijd ten minste twee vreemde talen te doen leren. De taalverscheidenheid en het leren van talen leveren een onmisbare bijdrage aan het Europees project. Talen brengen mensen dichter bij elkaar, maken andere landen en culturen toegankelijk en zorgen voor intercultureel begrip. Kennis van vreemde talen vergroot de kans op werk en mobiliteit.

Europa heeft een gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor de Talen (ERK) ontwikkeld. Het beschrijft wat taalgebruikers die een nieuwe taal hebben geleerd, kunnen en hoe goed en efficiënt ze dat doen. De niveaus in het referentiekader geven de verschillende niveaus van taalvaardigheid van gebruikers van een taal aan.

Een ander voorbeeld van doorwerking van Europese waarden is het uitwerken van een diversiteitsbeleid binnen scholen.

De samenleving en de schoolcontext in de meeste lidstaten is inmiddels superdivers geworden. Het Agentschap Integratie en Inburgering organiseert netwerkmomenten rond het thema 'aan de slag met diversiteit op school'.

Online bronnen

- Website Europees Parlement - Burgers - De bescherming van de waarden van artikel 2 VEU in de EU
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/nl/sheet/146/de-bescherming-van-de-waarden-van-artikel-2-veu-in-de-eu>
- Website Europese Unie - Doelstellingen en waarden
- https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_nl
- https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/eu-motto_en
- Website Europese Unie - EU motto
- https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/eu-motto_en
- YouTube channel - European Parliament - What are EU values?

- https://www.youtube.com/watch?v=Fh4uX_Grxrg
- YouTube channel - European Parliament - What is the EU? In the EU we are united in diversity
<https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180322STO00310/what-is-the-eu>
- Website EUR-Lex - Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
- Website EUR-Lex - Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- Website EUR-Lex - Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
- Website Europees Parlement - "Europa van oorlog tot vrede" - Tentoonstelling Nobelprijs voor de Vrede 2012 in Brussel
<https://www.europarl.europa.eu/belgium/nl/europa-van-oorlog-tot-vrede-tentoonstelling-nobelprijs-voor-de-vrede-2012-in-brussel#shadowbox/0/>
- Website Agentschap Integratie en Inburgering - Brochure 'Aan de slag met diversiteit op school'
https://www.integratie-inburgering.be/sites/default/files/2021-04/20191001_brochure_onderwijs_kempen_0.pdf

Vragen

- Welke zijn de Europese waarden en waar kunnen we deze terugvinden?
- Wat betekent het motto: "in verscheidenheid verenigd"?
- Geef een aantal voorbeelden van de wijze waarop deze waarden worden uitwerkt in het onderwijs?

Hoofdstuk 14: De Europese Green Deal

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLAW

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 14 Europese green deal

<https://www.youtube.com/watch?v=ffA1tV3jtHk>

Leerdoelen

De student kan:

- toelichten welke de doelstellingen zijn van de Green Deal
- toelichten hoe de doelen van de Green Deal moeten nagestreefd worden
- illustreren hoe de doelen van de Green Deal kunnen worden gerealiseerd in het onderwijs.

Inleiding

Dit hoofdstuk is gewijd aan de doelstelling om van Europa een klimaatneutraal continent te maken.

De schade die tijdens de vorige eeuw werd aangericht aan de planeet, is zo ernstig dat ze een bedreiging vormt voor toekomstige generaties.

Net als alle sectoren moet ook de onderwijssector een actieve bijdrage leveren voor het aanpakken van de klimaatnoodtoestand en de crisis waarin onze planeet zich bevindt. De taak van het onderwijs is leerlingen de manier waarop zij duurzamer kunnen leven en handelen bij te brengen. Omdat de ouders en grootouders van leerlingen doorgaans geen onderricht hebben gekregen in ecologische duurzaamheid, is het noodzakelijk klimaatverandering, biodiversiteit en duurzaamheid niet alleen op scholen en in het hoger onderwijs te onderwijzen. Alle onderwijsgeledingen en alle leeftijdscategorieën, in

het bijzonder ook volwassenen en senioren, moeten met praktijkgerichte leermethoden, kennis, praktische vaardigheden en zorg voor de natuur worden bijgebracht.

Burgers, ongeacht hun leeftijd, moeten de kennis, vaardigheden en attitudes kunnen ontwikkelen om duurzamer te leven, hun consumptiepatroon te veranderen en bij te dragen aan een groenere toekomst. Hoe integreert het onderwijs ecologische duurzaamheid in de praktijk? Hoe kan in het onderwijs bewustzijn en kennis over het milieu, klimaatverandering, biodiversiteit en duurzaamheid worden omgezet in individuele en collectieve actie?

14.1. Doel van de Green Deal

Klimaatverandering en aantasting van het milieu zetten de toekomst van Europa en de wereld op het spel. Europa speelt in de transitie naar een klimaat neutrale samenleving een voortrekkersrol.

De Europese Green Deal beoogt het welzijn en de gezondheid van de burgers te verbeteren.

Het doet dit door te zorgen voor:

- schone lucht, schoon water, een gezonde bodem en biodiversiteit
- gerenoveerde, energie-efficiënte gebouwen
- gezond en betaalbaar voedsel
- meer openbaar vervoer
- schonere energie en baanbrekende, schone technologische innovaties
- duurzamere producten die gerepareerd, gerecycled en hergebruikt kunnen worden
- duurzame banen en vaardigheidstraining voor de transitie
- een wereldwijd concurrerende en veerkrachtige industrie.

14.2. Acties om de Green Deal te bewerkstelligen

Tegen 2050 het eerste klimaat neutrale continent ter wereld worden, is een unieke kans om de economie en samenleving van de Europese Unie te moderniseren en opnieuw te oriënteren op een rechtvaardige en duurzame toekomst.

Hoe worden de Green Deal doelen nagestreefd? In het beantwoorden

van deze vraag spelen onderzoek en onderwijs een centrale rol.

De Europese Green Deal moet Europa uiterlijk in 2050 klimaatneutraal maken. Europa legt deze doelstelling wettelijk vast in een Europese klimaatwet.

Om in 2030 minstens 55% minder uitstoot dan in 1990 te realiseren moeten de emissies in alle sectoren, van industrie en energie tot vervoer en landbouw, worden verminderd.

Europa moet het energiesysteem koolstofvrij maken om de klimaatdoelstelling om tegen 2050 koolstofneutraal te zijn, te realiseren.

De belangrijkste manieren om dit te bereiken zijn onder meer:

- hernieuwbare energiebronnen beter in de systemen integreren
- innovatieve technologieën en moderne energie-infrastructuur promoten
- energie-efficiëntie en ecodesign van producten stimuleren
- de gasector koolstofvrij maken
- offshore-windenergie in Europa volledig benutten.

Vanwege het verband tussen onze gezondheid en een gezonde planeet staat duurzame voedselproductie waarbij de milieu- en klimaatvoetafdruk van het voedselsysteem verkleint, centraal in de Europese Green Deal.

Het bewerkstelligen van een duurzaam voedselsysteem heeft onder meer oog voor:

- biologische landbouw
- dierenwelzijn in de landbouw
- etikettering van levensmiddelen
- duurzaam gebruik van pesticiden.

De groene transitie van de Europese economie moet worden gecombineerd met toegang tot schone, betaalbare en veilige energie voor bedrijven en consumenten.

- Europa moet minder afhankelijk worden van de invoer van essentiële grondstoffen zoals lithium en kobalt die nodig zijn in strategische sectoren waaronder hernieuwbare energie, elektrische auto's en digitale technologieën

- batterijen moeten hergebruikt, gereviseerd of gerecycleerd kunnen worden aan het einde van hun levenscyclus
- groene waterstof moet een hoeksteen vormen voor een klimaatneutraal energiesysteem in 2050
- gerecycleerde kunststof moet gebruikt worden in nieuwe producten.

De zeeën, de oceanen en het milieu in Europa zijn een bron van natuurlijke en economische rijkdom voor Europa.

De Europese Green Deal streeft naar:

- een betere bescherming van de biodiversiteit en ecosysteme
- minder lucht-, water- en bodemverontreiniging
- een circulaire economie
- beter afvalbeheer
- duurzame blauwe economie en visserij.

Het vervoerssysteem is essentieel voor Europese bedrijven en mondiale toeleveringsketens. Maar er is ook een keerzijde: uitstoot van broeikasgassen en verontreinigende stoffen, lawaai, verkeersongevallen en opstoppingen.

Een klimaatneutraal continent in 2050 maakt ambitieuze ingrepen op vervoersgebied noodzakelijk voor een meer efficiënt en duurzaam reizen.

14.3. Doorwerking van de Green Deal in het onderwijs

Hoe werkt de Europese Green Deal door in het onderwijs?

De Europese Unie wil dat de onderwijs- en opleidingssector actie onderneemt om bij te dragen aan de groene transitie en om de duurzaamheidscompetenties van alle burgers te versterken.

Europe heeft een Europees competentiekader voor duurzaamheid uitgewerkt voor kennis, vaardigheden en attitudes voor de groene transitie.

Het competentiekader voor duurzaamheid werd ontwikkeld om:

- milieuduurzaamheidseducatie in het onderwijs- en opleidingsstelsel te realiseren
- en onderwijs- en opleidingsinstellingen te helpen het aspect duur-

zaamheid te betrekken in het onderwijs, het leren en in alle aspecten van hun activiteiten.

Het competentiekader voor duurzaamheid wordt opgedeeld in 4 domeinen:

- domein 1 focust op duurzaamheid en waarden
- domein 2 op de complexiteit van duurzaamheid
- domein 3 op de totstandkoming van een duurzame toekomst
- domein 4 op duurzaam handelen.

De 4 domeinen bundelen 12 vaardigheden en competenties die in alle sectoren en op alle niveaus van de arbeidsmarkt nodig zijn met het oog op de groene transitie.

In uitvoering van de Europese aanbevelingen, heeft Omgeving Vlaanderen een online aanbod om de onderwijstaak duurzaam in te vullen binnen de lerarenopleiding.

De publicatie 'Educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO)' gaat over de competenties die leerkrachten die 'Educatie voor duurzame ontwikkeling' opnemen in hun lespraktijk, hun studenten kunnen aanleren zodat die op hun beurt competent worden in het aangaan van duurzaamheidsuitdagingen en in het maken van beslissingen voor een duurzame toekomst.

De Vlaamse overheid coördineert ook milieuzorg. MOS helpt om van een school een milieuvriendelijke en duurzame leer- en leefomgeving te maken volgens een zevenstappenplan:

Stap 1 is de vorming van een het Eco-team om de school van binnen-uit te verduurzamen.

Stappen 2, 3 en 4 vormen een cyclus van meten, plannen en evalueren om het onderwijs, het gebouw en de community in en rond de school te verduurzamen.

Bij de uitvoering van stap 5 zijn vooral de leraren aan zet en onderzoeken ze samen met de leerlingen hoe zij duurzaamheid een betere en vaste plek kunnen geven in hun lessen.

In stap 6 werken scholen aan het geven van bekendheid van hun deelname aan Eco-Schools, zowel binnen als buiten de school.

Stap 7 is het ontwikkelen van een eigen Eco-code voor de school.

Ook schoolgebouwen en andere leeromgevingen moeten duurzame innovatie, tastbare en positieve veranderingen teweegbrengen. Zo moeten scholen broeikasgasemissies verminderen:

- door de energie-efficiëntie van gebouwen te verbeteren
- door het gebruik van water, papier en afval te verminderen
- door groenere catering te voorzien
- en door prioriteit te geven aan groenere vervoer om bij te dragen tot een vermindering van de emissies.

Een voorbeeld kan genomen worden aan de Green Deal 'Verduurzaming Scholen' van de Nederlandse Rijksoverheid, de Vereniging Nederlandse Gemeenten en het onderwijs. Die samenwerking heeft tot doel een gezonde leer- en werkomgeving te creëren voor studenten en medewerkers en tegelijkertijd inzicht te verwerven in duurzame kwaliteit van schoolgebouwen.

Online bronnen

- Website van de Europese Commissie - Een Europese Green Deal: Het eerste klimaatneutrale continent worden
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_nl
- Website van de Europese Commissie - Climate Action: Langetermijnstrategie voor 2050
https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_nl
- Website van de Europese Raad & Raad van de Europese Unie - Klimaatovereenkomst van Parijs
<https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/climate-change/paris-agreement/>
- UN Climate Change. Ever wondered: What is the 'Paris Agreement', and how does it work?
<https://www.youtube.com/watch?v=WiGD00gK2ug>
- Website Europese Commissie - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Skills Agenda
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en>
- Website Europese Commissie - JRC Publications Repository -

GreenComp The European sustainability competence framework
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128040>

- Website Europese Commissie - Education for Climate Coalition
https://education-for-climate.ec.europa.eu/_en
- Website Europese Commissie - European Education Area - Milieu-duurzaamheidseducatie
<https://education.ec.europa.eu/nl/focus-topics/green-education/learning-for-the-green-transition>
- Website Europese Commissie - JRC Publications Repository - Sustainability competences
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123624>
- Website EUR-Lex - Europese klimaatwet
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex:32021R1119>
- Website EUR-Lex - Een klimaatveerkrachtig Europa tot stand brengen: de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>
- Website EUR-Lex - Aanbeveling van de Raad betreffende leren voor ecologische duurzaamheid
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52022DC0011>
- Website Vlaams Overheid - Departement Omgeving - Duurzaam Educatiepunt
<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/homepage-duurzaam-educatiepunt>
- Website Vlaams Overheid - Departement Omgeving - Educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO). Competenties
<https://www.vlaanderen.be/publicaties/educatie-voor-duurzame-ontwikkeling-edo-competenties>
- Milieuzorg Op School (MOS) - MOS centrale coördinatie (Vlaamse overheid)
<https://www.mosvlaanderen.be>

Vragen

- Wat zijn de klimaatdoelen van de Europese Commissie?
- Zet de routekaart van maatregelen in de verschillende sectoren die werd uitgestippeld om de EU voor 2050 klimaatneutraal te maken, uiteen.
- Welke 4 domeinen en 12 vaardigheden en competenties (zie annex) worden gebundeld in het Europese competentiekader voor duurzaamheid om burgers voor te bereiden op de groene transitie?
- Geef een voorbeeld van online leermaterialen die door de Vlaamse overheid werden ontwikkeld.
- Hoe kunnen schoolgebouwen en andere leeromgevingen duurzamer worden ingericht en werken?

Hoofdstuk 15: De Europese digitale markt

Url van de online tutorial op youtube

Channel: EduLaw

Playlist: MILO UE0.8 Europese en juridische kaders

Video: 15 Europese digitale ruimte

<https://www.youtube.com/watch?v=qh0H6IaHjII>

Leerdoelen

De student kan:

- de belangrijkste digitale regelgeving situeren
- de rol van de Europese digitale markt op het onderwijs, op het individu, op de (sociale) media toelichten
- de regels rond privacy en gegevensbescherming in het onderwijs met actuele voorbeelden toelichten
- de Europese regels rond het recht om vergeten te worden (Google, Facebook) toepassen
- toelichten welk materiaal de Vlaamse regering heeft ontwikkeld om leerlingen te leren informatie kritisch te verwerken en strategieën te hanteren om met fake news om te gaan.

Inleiding

Het gebruik van Informatie en Communicatietechnologie (ICT) breidt zich steeds verder uit. Een digitale eengemaakte markt waarin burgers en bedrijven voorbereid zijn op het digitale tijdperk is één van de Europese beleidsprioriteiten. De Europese Unie werkt dan ook aan het wegnemen van belemmeringen die burgers, overheden en bedrijven beletten optimaal het internet te benutten. Bovendien draait bij de digitale transformatie alles om data. Die data zijn bepalend voor de manier waarop we produceren, consumeren en leven.

Ook in het dagelijks leven op school maken wij allemaal steeds vaker gebruik van onlinediensten om onderwijs te verstrekken, of om informatie over leerlingen te verwerken en te archiveren. We delen onze

meningen en foto's met vrienden waar ook ter wereld. De onlinediensten brengen nieuwe uitdagingen met zich mee. In het bijzonder moet ervoor worden gezorgd dat onze privacy en persoonsgegevens worden beschermd.

Dit hoofdstuk is gewijd aan de Europese digitale eengemaakte markt en de invloed ervan op het onderwijsgebeuren en bespreekt:

- de Europese realisaties op het vlak van digitalisering
- de Europese wetgeving met betrekking tot de digitale transformatie
- enkele mijlpaalarresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie over het gebruik van online diensten- en bedelingen over de doorwerking van de digitalisering in het onderwijsgebeuren.

15.1. Europese realisaties op het vlak van digitalisering

Europa heeft overal toegang tot internet tot stand gebracht waardoor Europeanen om het even waar in de Europese Unie toegang hebben tot de online-content waarop ze zich thuis abonneren.

Europa verbiedt geografische blokkering of "geoblocking" waarbij, vooral bij onlineshopping, de toegang tot een product zoals boeken of dienst zoals vliegtuigtickets beperkt of geweigerd wordt op basis van nationaliteit of verblijfplaats.

Europa heeft de roamingtarieven voor mobiele telefoons afgeschaft waardoor wij laptops en smartphones wanneer wij op reis of conferentie gaan in de Europese Unie, kunnen gebruiken tegen dezelfde tarieven als thuis.

Europa financiert programma's voor bijscholing van burgers in de Europese Unie in digitale vaardigheden.

Europa ziet erop toe dat burgers overal in Europa over de best mogelijke en veilige internetverbinding kunnen beschikken.

Het WiFi4EU-initiatief van de Europese Unie financiert projecten voor gratis wifi op openbare plaatsen zoals bijvoorbeeld parken, pleinen,

overheidsgebouwen, bibliotheken, ziekenhuizen, musea in Europese gemeenten.

Het Europese satellietnavigatiesysteem, Galileo, geeft nauwkeurige geolocatie wat onder meer noodzakelijk is voor zelfrijdende auto's en betere netwerken voor stedelijk vervoer.

De Europese interne markt voor data waarbinnen gegevens vrij stromen binnen de hele Europese Unie levert voordelen op voor bijvoorbeeld gepersonaliseerde geneeskunde.

Europa beschermt onze persoonsgegevens met de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

15.2. Europese wetgeving met betrekking tot de digitale transformatie

Digitale platforms zoals Amazon, Google, Facebook, Apple, Microsoft, zijn een integraal deel geworden in het leven van burgers in Europa. Bij het regelen van de Europese digitale markt, staan Europese waarden centraal en de bescherming van de grondrechten van de burger. Digitale markten moeten betrouwbaarder, eerlijkere en meer open functioneren.

Om de werking van de digitale dienstvertrekkers te verbeteren in de hele Europese Unie, werden onder meer de Algemene Verordening Gegevensbescherming, de wet inzake digitale markten en de wet inzake digitale diensten uitgevaardigd.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), beter gekend onder General Data Protection Regulation (GDPR), is de Europese privacywetgeving, die in de hele Europese Unie (EU) geldt. De Verordening regelt de bescherming van persoonsgegevens. Burgers hebben meer privacy rechten. Instellingen hebben meer verantwoordelijkheden. De toezichthouder heeft meer bevoegdheden.

De verordening inzake digitale diensten regelt onder meer mechanismen voor het verwijderen van illegale inhoud en de bescherming

van de grondrechten van gebruikers, waaronder de vrijheid van meningsuiting. Hoe groter de omvang, hoe groter de verantwoordelijkheden van onlineplatforms en hoe meer controle en toezicht op risico's, zoals manipulatie of desinformatie.

De verordening inzake digitale markten regelt de dominante positie die sommige onlineplatforms verworven hebben waardoor het risico bestaat voor de democratie, de grondrechten, de samenleving en de economie.

Leraars en leerlingen moeten leren wat platformisering betekenen voor hen als burgers en hoe deze fungeren als dataproducent en hun invloed op mensenrechten en democratie. Kennis over platforms moet ruimer zijn dan het gebruik van platforms als Teams of Zoom waarmee talrijke onderwijsinstellingen hebben gewerkt tijdens de COVID-19 pandemie.

15.3. Het Hof van Justitie over providers van online diensten

Naast Europese regelgeving, garandeert ook de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie dat burgers in Europa op een veilige manier gebruik kunnen maken van onlinediensten en dat hun privacy wordt beschermd.

Het Hof oordeelde in een zaak waarbij Google betrokken was, dat burgers in de Europese Unie het recht hebben om de exploitant van een zoekmachine te verzoeken om gegevens over hen te verwijderen uit de lijst met resultaten van een zoekopdracht op hun naam.

Het Hof van Justitie oordeelde dat een besluit van de Europese Commissie dat Facebook toestond de persoonsgegevens van haar Europese gebruikers over te dragen aan de Verenigde Staten, ongeldig was omdat voor de toegang van de Amerikaanse regering tot deze informatie niet dezelfde waarborgen en beperkingen golden als in de Europese Unie.

15.4. Doorwerking van de digitalisering in het onderwijs

De Europese Commissie heeft een digitaal competentie kader uitgewerkt met criteria voor kennis, vaardigheden en attitudes die

burgers helpen om kritisch en veilig om te gaan met digitale technologieën, met systemen die worden aangedreven door kunstmatige intelligentie (AI), en met digitale toegankelijkheid.

DigCompEdu (European Framework for the Digital Competence of Educators) beschrijft wat het betekent voor een leerkracht om digitaal competent te zijn.

De nadruk ligt niet op wat de leerkracht technisch kan, maar vooral op hoe het onderwijs door de leerkracht beter kan worden door het gebruik van digitale technologieën.

De 6 domeinen bevatten samen 24 competenties.

Domein 2 tot 5 vormen de pedagogische kern van het raamwerk. Ze beschrijven de competenties die opvoeders nodig hebben om effectieve, inclusieve en innovatieve leerstrategieën te bevorderen, met behulp van digitale hulpmiddelen.

Binnen elk van de competenties onderscheiden we 6 niveaus, gaande van A1 (laagste) tot C2 (hoogste), op basis waarvan een geschikte professionalisering kan bepaald worden.

Het Digisprong kenniscentrum van de Vlaams Gemeenschap helpt leerkrachten de ICT-competenties die zij nodig hebben om de digitale uitdagingen aan te kunnen te verwerven.

Door de digitalisering van het onderwijsgebeuren worden heel wat gegevens van leerlingen en personeel door de school verwerkt. Maar scholen moeten daarbij wel strikte regels naleven en de Europese waarden en grondrechten beschermen.

Een school is verplicht om leerlingen en ouders te informeren over het verwerken van persoonsgegevens, welke gegevens de school over hen verzamelt en wat de school ermee doet.

Leerlingen en ouders hebben een recht op inzage om aan de school te vragen welke informatie deze over hun persoon bijhoudt en eventueel een kopie te vragen.

Iedereen heeft een recht op vergetelheid. Dit betekent dat een persoon aan het platform waarop een video met de persoon erop verspreid wordt, kan vragen om deze te verwijderen.

De toestemming is vereist om een persoon in school te fotograferen of filmen. Er is geen toestemming nodig in het geval de personen niet herkenbaar zijn, toevallige voorbijgangers zijn, publieke personen in functie zijn, of het sfeerbeelden zijn.

Toestemming geven om gefotografeerd of gefilmd te worden wil niet zeggen dat de persoon toestemming geeft om de foto of het filmpje ook te gebruiken en te delen. Als het filmpje of de foto op internet wordt geplaatst, dan moet ook hiervoor toestemming gevraagd worden aan de persoon. Toestemming kan ook steeds worden ingetrokken.

Leerlingen (tot 16 jaar) die onlinediensten willen gebruiken, zoals sociale media, hebben meestal toestemming nodig van de ouder om de persoonsgegevens van het kind te gebruiken. De ouderlijke toestemming moet door de school worden gecontroleerd, bijvoorbeeld door een bericht naar het e-mailadres van de ouders te sturen.

Leerlingen, ouders en leraars kunnen de school vragen welke gegevens de school over hen bewaart. Zij moeten die gegevens kunnen inzien en kunnen daarvan een kopie vragen in een leesbaar formaat. Doet de school dat niet, dan kan de „Gegevensbeschermingsautoriteit“ helpen bij het verwijderen van informatie op internet.

Om hun leerlingen te leren over alle nieuwe media, sociale media, internet, smartphones, tablets en hoe ermee om te gaan, kunnen scholen aan de slag gaan met mediawijsheid.

Leraren die willen werken rond nepnieuws en tips waarmee nepnieuws kan worden herkend, kunnen de 'EDUbox Nepnieuws?!' gebruiken.

Online bronnen

- Website Europese Commission - Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu)
https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en
- Website Europese Commissie - Policies - Shaping Europe's digital future
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies>
- European Commission - JRC Publications Repository - DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens
- <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>

- Website EUR-Lex - Algemene Verordening Gegevensbescherming
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=ce-lex%3A32016R0679>
- Website EUR-Lex - verordening inzake digitale diensten
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CE-LEX%3A52020PC0825>
- Website EUR-Lex - verordening inzake digitale markten
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/ALL/?uri=-COM:2020:842:FIN>
- Website Hof Van Justitie van de Europese Unie - Google C-507/17
- <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218105&pageIndex=0&doclang=NL&mode=lst&dir=&occ=-first&part=1&cid=64490>
- Website Hof Van Justitie van de Europese Unie - Facebook Ireland C-645/197
- <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=242821&pageIndex=0&doclang=NL&mode=lst&dir=&occ=-first&part=1&cid=63610>
- Website EUR-Lex - Digital Single Market strategy
- https://eur-lex.europa.eu/content/news/digital_market.html
- Website Europese Raad/Raad van de Europese Unie - Infographic - Naar een digitaal Europa
- <https://www.consilium.europa.eu/nl/infographics/digital-europe/>
- Website Europese Raad/Raad van de Europese Unie - Infographic - Geo-blocking in the EU
- <https://www.consilium.europa.eu/nl/infographics/geo-blocking/>
- Website Europese Raad/Raad van de Europese Unie - Infographic - Wet digitale diensten
- <https://www.consilium.europa.eu/nl/infographics/digital-services-act/>
- Website Europese Commissie - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Skills Agenda
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en>
- Website Europese Commissie - Europese datastrategie: De EU als pionier en rolmodel voor een maatschappij waarin data domineren.
- https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_nl

- Website Europese Commissie - Wet inzake digitale diensten: Zorgen voor meer veiligheid en verantwoordingsplicht online
- https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_nl
- Website Europese Commissie - Een Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk: nieuwe onlineregels voor gebruikers
- https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment/europe-fit-digital-age-new-online-rules-users_nl#beter-beschermde-consumenten
- Website Gegevensbeschermingsautoriteit
- <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/burger>
- Website Europese Commissie - Shaping Europe's digital future - WiFi4EU
- <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/wifi4eu>
- YouTube Channel DigitalEU - WiFi4EU - Free Wi-Fi connectivity across Europe
- <https://www.youtube.com/watch?v=UJhgoViipbk>
- Website Hoe Zo mediawijs
- <https://www.hoezomediawijs.nl>
- Website Vlaamse Overheid - DigCompEdu - Jouw digitale vaardigheden als leerkracht
- https://toll-net.be/moodle/xertetoolkits/play.php?template_id=51919#page1
- YouTube - Channel Court of Justice of the European Union - Het Hof van Justitie in de digitale wereld
- https://www.youtube.com/watch?v=SipAQAzjphw&list=PLrk-JgoCPSGwzri5-D_zYvioe7IzvB5wfc&index=13
- Website EduLaw - The Right to a Safe Educational Environment <https://www.youtube.com/watch?v=ovkgpeF7Nlw&list=PLxXJik-7Z07hogdYeO-5PKFYUiVkXwYGIB&index=2&t=6s>

Vragen

- Wat is geografische blokkering of "geoblocking"?
- Geef enkele voorbeelden van Europese realisaties op het vlak van digitaliseren die een belangrijke meerwaarde hebben voor de Europese burgers.

- Wat is de doelstelling van de Algemene Verordening Gegevensbescherming?
- Wat is de doelstelling van de wet inzake digitale markten?
- Wat is de doelstelling van de wet inzake digitale diensten?
- Wat is het digitaal competentie kader?
- Welke digitale competenties moeten onderwijzers (volgens het DigCompEdu) hebben om als leerkracht digitaal competent te zijn?
- Waaraan moet de school aandacht geven wanneer het gegevens van leerlingen en personeel verwerkt?

Hoofdstuk 16: De impact van plastic op het milieu

Leerdoelen

De student:

- kan uitleggen wat plastic is, inclusief de verschillende soorten en het productieproces. Ze kunnen ook de voordelen en nadelen van plastic beschrijven
- begrijpt de impact van plasticvervuiling op het milieu, met speciale aandacht voor de gevolgen voor dieren en ecosystemen
- kan de belangrijkste EU-regelgeving met betrekking tot plastic, zoals de Single-Use Plastics Directive, identificeren en uitleggen. Ze leren de doelen van deze regelgeving en hoe deze de strijd tegen plasticvervuiling ondersteunt
- kan strategieën identificeren en bespreken voor het verminderen van plasticafval in hun eigen leven, zoals het gebruik van herbruikbare producten en het kiezen voor minder verpakkingen
- kan de effectiviteit van EU-beleid en persoonlijke acties evalueren in de context van wereldwijde milieu-uitdagingen, en nadenken over mogelijke verbeteringen of alternatieven.

Plastic is een materiaal dat voor het eerst in 1859 werd ontwikkeld door Alexander Parkes, die Parkesine uitvond. In 1907 vond Leo Baekeland bakeliet uit, het eerste plastic dat in grote hoeveelheden kon worden geproduceerd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog nam het gebruik van plastic aanzienlijk toe, omdat het begon andere materialen zoals staal en glas te vervangen.

Plastic is een door mensen gemaakt materiaal dat kan worden omgezet in allerlei producten, van tasje tot stevige buizen. Het wordt meestal gemaakt van olie, die bestaat uit fossiele resten van planten en dieren die miljoenen jaren geleden leefden. De duurzaamheid en flexibiliteit van plastic maken het een waardevol materiaal, maar deze eigenschappen dragen ook bij aan het milieuprobleem: plastic kan honderden jaren blijven liggen voordat het afbreekt.

Wegwerpplastic, zoals waterflesjes en rietjes, wordt vaak slechts één keer gebruikt en vervolgens weggegooid. Wereldwijd leidt dit tot een aanzienlijke toename van plastic afval, dat nooit volledig verdwijnt. Om de impact van plasticvervuiling te beperken, heeft de Europese Unie in 2021 de Richtlijn betreffende de vermindering van de effecten van bepaalde kunststofproducten op het milieu (de Single-Use Plastics Directive) ingevoerd. Deze richtlijn verbiedt het gebruik van wegwerpplastic, zoals rietjes, bestek, borden en wattenstaafjes, in de hele EU.

Plastic wordt vervaardigd uit olie. In raffinaderijen wordt olie opgesplitst in verschillende componenten, waaronder nafta, dat naar petrochemische fabrieken gaat om er de grondstoffen voor plastic van te maken. Vervolgens worden er kleurstoffen en andere chemicaliën toegevoegd om een breed scala aan producten te kunnen maken. Recycling van plastic omvat het sorteren, versnipperen, schoonmaken en smelten van het materiaal, waarna het in korrelvorm weer als grondstof kan worden gebruikt. Echter, niet alle soorten plastic zijn eenvoudig te recyclen. Daarom heeft de EU verpakkingsrichtlijnen ontwikkeld die bedrijven verplichten hun producten recyclebaar te maken.

Plastic afval vormt ook een bedreiging voor dieren. Ze kunnen verstrikt raken in plastic of het opeten, wat hun gezondheid ernstig schaadt. Daarnaast komen er schadelijke chemicaliën vrij als plastic in het water terechtkomt. De EU heeft zich tot doel gesteld de oceanen en rivieren te reinigen en werkt samen met internationale organisaties zoals de Verenigde Naties om plasticvervuiling wereldwijd aan te pakken.

Om plasticvervuiling tegen te gaan, moedigt de EU het gebruik van herbruikbare alternatieven aan, zoals metalen of glazen waterflesjes en herbruikbare boodschappentassen. Verder promoot de EU het Circular Economy Action Plan, dat gericht is op het ontwerp van duurzamere producten met minder afval. Dit omvat ook de richtlijnen voor verpakkingen en verpakkingsafval, die bedrijven aansporen tot innovatieve oplossingen voor het verminderen van plasticgebruik.

Ten slotte heeft de EU stappen ondernomen om consumenten te informeren over de impact van hun keuzes en producenten aan te

moedigen alternatieven voor plastic verpakkingen te vinden. Innovaties zoals Mr. Trash Wheel, een apparaat dat drijvend afval uit rivieren opvist voordat het de zee bereikt, worden ook ondersteund om verdere plasticvervuiling te voorkomen.

De overgang naar een duurzamere toekomst vereist veranderingen in gewoontes en gedragingen. Door middel van regelgeving en bewuste keuzes van zowel producenten als consumenten, werkt de EU aan een plasticvrije samenleving waarin materialen effectief worden hergebruikt.

Online bronnen

- Website Europese Commission – Single-use plastics
https://environment.ec.europa.eu/topics/plastics/single-use-plastics/single-use-plastics_en
- Circular Economy Action Plan
- https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en
- Richtlijn 94/62/EG betreffende verpakking en verpakkingsafval
- Richtlijn 94/62/EG betreffende verpakking en verpakkingsafval
- Richtlijn betreffende de vermindering van de effecten van bepaalde kunststofproducten op het milieu (de Single-Use Plastics Directive)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0904>

Vragen

- Wat zijn de belangrijkste redenen waarom plastic zo wijdverspreid is in onze samenleving?
- Kun je voorbeelden geven van wegwerpplastic dat je dagelijks tegenkomt? Waarom denk je dat deze producten vaak worden gebruikt?
- Wat zijn enkele manieren waarop je zelf plasticgebruik kunt verminderen in je dagelijkse leven?
- Waarom is het belangrijk om plastic goed te recyclen? Wat zijn de stappen die nodig zijn om plastic effectief te recyclen?
- Hoe kunnen jongeren, zoals jij en je vrienden, een rol spelen in het verminderen van plasticvervuiling in jullie omgeving?

'Inleiding tot de Europese Unie voor Lerarenopleiders en Onderwijzers' is een open access publicatie die deel uitmaakt van de leermiddelen over de Europese Unie voor het hoger onderwijs. Dit materiaal is specifiek ontworpen voor lerarenopleiders en toekomstige leraren in Vlaanderen. Naast de publicatie omvat het ook online tutorials die vrij toegankelijk zijn via het EduLaw YouTube-kanaal.

Over de methode.

Docenten en studenten van educatieve bachelor- en masterprogramma's kunnen zich verdiepen in complexe onderwerpen met betrekking tot de Europese Unie.

De online video's vormen een waardevolle visuele en auditieve aanvulling op het leerboek. Deze combinatie van geschreven materiaal en multimedia biedt een gepaste leerervaring die tegemoetkomt aan de diverse leerstijlen van studenten.

Gracienne Lauwers (prof. dr.) bekleedt de ELAT Jean Monnet in Rechten en in de Lerarenopleiding aan de Vrije Universiteit Brussel.

9 789491 600142

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

